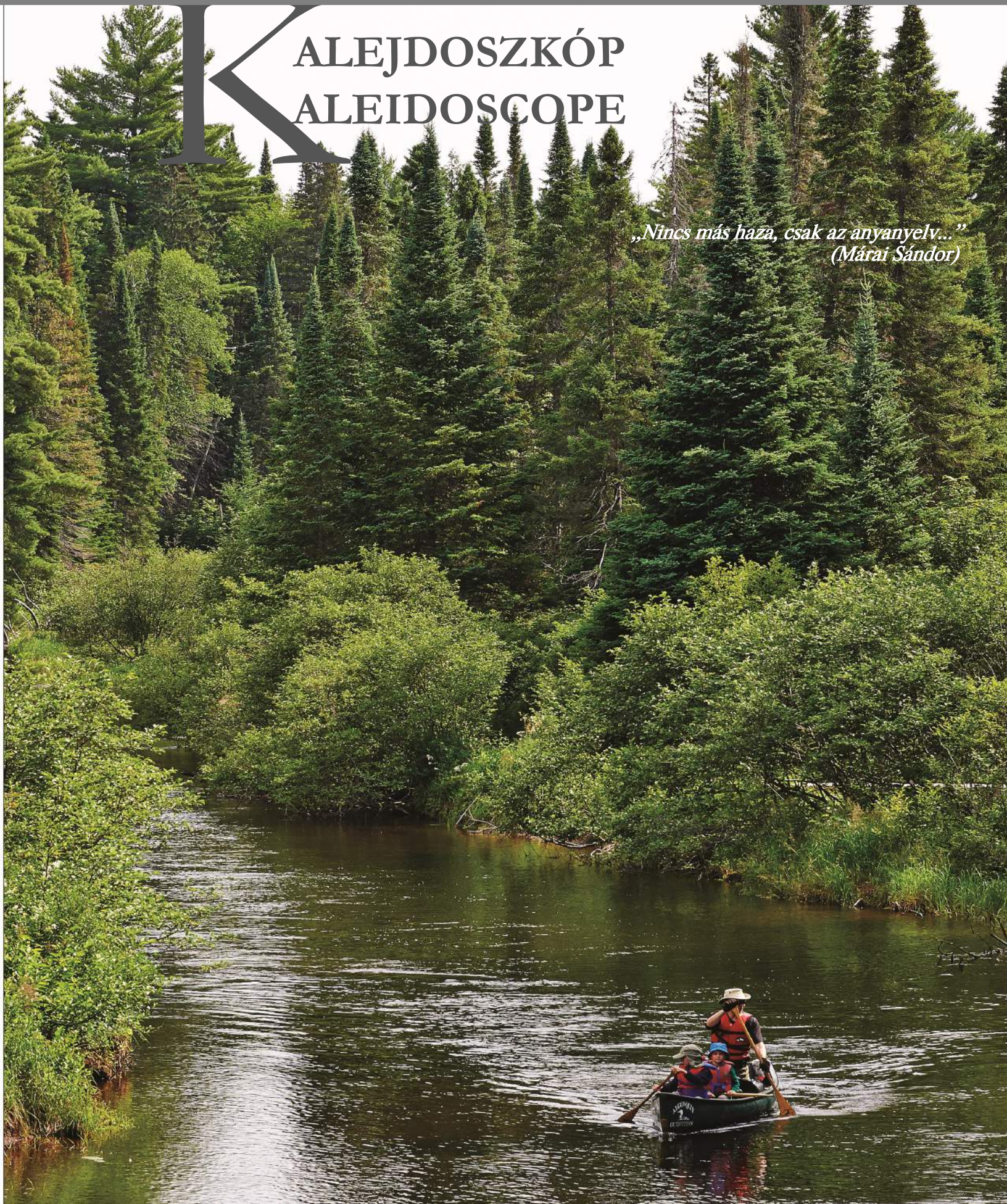


KALEJDOSZKÓP ALEIDOSCOPE

*„Nincs más háza, csak az anyanyelv...”
(Márai Sándor)*



corvina

MOBILE

Available on the
App Store

ANDROID APP ON
Google play

THE LARGEST HUNGARIAN CANADIAN
COMMUNITY ADVERTISING NETWORK



416-638-3431

DOWNLOAD FREE APPLICATIONS
WWW.CORVINADIRECTORY.CA

Mobile application

iPhone / iPad / Android

Always in your hand

Always up-to-date

Prompt dialing from application

Easy to save phone numbers

Increase your ad's value with logo,
short video of your business

Tom's Place

Established 1958



416-596-0297
toms-place.com

190 Baldwin St.
Kensington Market
Just west of Spadina

M-W 10-6
Th-F 10-7
Sat 9-6
Sun 12-5

Tom's Place and the Mihalik family have strong Hungarian roots but at the same time are very proud Canadians. Pictured above is Tom Mihalik, with his son Tom Jr., both ready to serve you at Tom's Place. Established in 1958, Tom's Place now offers the biggest selection of suits in North America, all at great prices.

Please visit Tom's Place, one of Toronto's leading retailers for designer men's and women's business apparel.
Conveniently located in Kensington Market.

*Designer
Men's & Women's
Clothing for
Over 50 Years*



facebook.com/TomsPlaceTO



SZERKESZTŐI GONDOLATOK HELYETT

Egy újszülöttnek minden vicc új, szoktuk mondani. Távol az óhazától, a volt otthontól, sok mindenről csak másodkézből, utólag értesül az ember. A Barackfa c. dal például eddig elkerülte a figyelmemet, holott már egy ideje az összetartozás dalaként csendül fel a Kárpát-medencében. Szívmelengető, szép dal.

Jelképeink tara egyre gazdagodik, és mi igyekszünk minél hallhatóbban, látványosabban kifejezni a bennünk feszülő elszántságot, az örömet, bánatot - mindent, ami néha már csak megkopott szavakban mondható ki.

A Nemzeti Összetartozás Napján Kanadában almafát ültetünk, hogy szimbolizálja Semjén Zsolt kinyilatkoztatásával való azonosulásunkat: a küldetésünk, hogy a történelem színe előtt "csakazértis megmaradjunk". Mert mindkét gyümölcs a teljességet jelképezi. A hamvas barack a halhatatlanság, a tavasz, a fiatalosság, a házasság, a gazdagság és a báj megtestesítője - az élet, a tisztaság, a hűség, a szerelem, a termékenység és a halhatatlanság hordozója. A majdnem tökéletesen gömb alakú alma is a megújulás és az állandó frissesség jelképe, virága termékenységi szimbólum és - ne feledjük: az országalma a teljes birodalmat jelöli. A teljes nemzetet.

Tehát mi is elültettük zsenge almafánkat a torontói Szent Erzsébet Templom előtt, sőt a niagarai karmelita kolostor udvara talajába is belekapaszkodott immár a múlt évben odaplántált kicsi csemete - de vajon elég-e ennyi a nemzet összetartásához? Vajon nem lenne szükség a lelkekben sarjadzó gyomok kiirtására is? Minden szinten!

Mert az összefogást hirdető néha megviccelik a naiv faültetőket, szembekacagják, ha éppen nem -köpik!, a szorgoskodókat, és marad a szétdaraboltság, a béna döbbenet egy-egy szépnek képzelt, nemzeti ügyet szolgáló rendezvény után... (Torontóban megtapasztalhattuk ezt.) Az átkosban, mint tudjuk, a nyugati magyarság díszítő jelzője a „távolra szakadt hazánk fiai” volt - csak remélni tudjuk, hogy nem kell ismét mint ismeretetőjelet ezt az *epitheton ornans*-t magunkra öltенünk...



Dancs Rózsa

TERJESSZE LAPUNKAT!

MŰVELTSÉGE GAZDAGODIK, HA
AZ ÉSZAK-AMERIKAI MAGYAR DIASZ-
PÓRA EGYETLEN, KÉTNYELVŰ,
SZERVÁTIUSZ JENŐ-DÍJJAL
KITŰNTETETT KULTURÁLIS
FOLYÓIRATÁT OLVASSA!

Kéziratokat és más, közlésre szánt anyagot csak elektronikus postán fogadunk el. A folyóiratban megjelenő írások tartalmáért kizárólag a szerzők felelősek.

We accept manuscripts, pictures, etc. by e-mail only.
The opinion expressed in this publication are

TARTALOMBÓL - CONTENTS

ÉLŐ TÖRTÉNELEM

Orbán Viktor Nagy Imre és mártírtársai újratemetésén...	2
Kövér László Torockón: Egyetlen magyar ügy létezik	3
A marosvásárhelyi Tiberius Vonósnégyes ajándékhangversenye Torontóban	4
Szabó Lőrinc: Hangverseny után (vers)	5
Edgar Lee Masters: Fiddler Jones (poem)	5
Kányádi Sándor születésnapjára	
Sántha Attila: Az ünneplőbe öltözött lélek költője	6
Kányádi Sándor: A vers az, amit mondani kell	6
Kányádi Sándor: Szöcske, Fekete-piros (versek)	7
Pécsi György: Kányádi Sándor	8
Születésnap köszöntő - versösszeállítás	10
100 éve halt meg Feszty Árpád festőművész	12
Lászlóffy Aladár: A „Pódium pávája” - Laura hangja	14
Dr. Osztie Zoltán: Matuska Márton laudációja	14
Cseke Péter: Nagy Károly küldetésstudatáról...	15
Stephen Besedits: Nicholas Hornyansky...	18
Móricz Zsigmond: A füttyös kisfiú (elbeszélés)	20
Losonc Csongor: Túróstészta Thursday	21
Sajgó Szabolcs: áldott állapot, naponta, talán ma (versek)	23
Szabolcs Sajgó: blessed state, daily, perhaps today (poems)	23
Losonc Csongor: Az élet is csak egy színdarab?	24
Stephen Bácsalmási: St. Mary's University College	26
Kristóf Tamás: A szentiváni borbély	26
Száz éve halt meg a mesekirály Pósa Lajos	29
Pósa Lajos: A kóró és a kismadár (népmese)	30
Lajtai Gábor: Várakozás (vers)	32

KALEJDOSZKÓP - KALEIDOSCOPE

ISSN 1480-5499

MEGJELENIK KÉTHAVONTA - PUBLISHED BIMONTHLY

Előfizetés - Subscription: CA\$65.00/year; Foreign: US\$75.00/year

Publisher: **Kaleidoscope Publishing**

Elnök - **Telch György-George** - President

Főszerkesztő - **Telch-Dancs Rózsa** - Editor-in-Chief

Szerkesztés, fordítás - **Turóczy Tamás** - Editor, Translator

Terjesztés - **Turóczy Katalin** - Subscription

Munkatársak: Bácsalmási István, Kaslik Péter,
Miska János, Sándor Mary, Veszely Ferenc

122 Silas Hill Drive, Toronto, ON, M2J 2X9, Canada

Tel.: 416-491-4631; Fax: 416-491-9661

E-mail: **rozsatelchdancs@gmail.com**

Copyright © Kaleidoscope Publishing

No part of this publication may be reproduced by electronic means, photocopying or otherwise, without written permission from the publisher, excepting brief quotes for the purpose of review

***KALEJDOSZKÓP szó a Pallas Nagy
Lexikona helyesírását követi**



ÉLŐ TÖRTÉNELEM

ORBÁN VIKTOR NAGY IMRE ÉS MÁRTÍRTÁRSAI ÚJRATEMETÉSÉN - 1989. JÚNIUS 16.



"Ezért a hatodik koporsóban nem csupán egy legyilkolt fiatal, hanem a mi elkövetke-

Polgártársak!

Az orosz megszállás és a kommunista diktatúra negyven évvel ezelőtt történt bevezetése óta a magyar nemzetnek

egyszer nyílt alkalma, csak egyszer volt elegendő bátorsága és ereje ahhoz, hogy megkísérelje elérni a már 1848-ban kitűzött céljait, a nemzeti függetlenséget és a politikai szabadságot. Céljaink máig nem változtak, ma sem engedünk a '48-ból, így nem engedünk '56-ból sem.

Azok a fiatalok, akik ma az európai polgári demokrácia megvalósításáért küzdenek, két okból hajtanak fejet a kommunista Nagy Imre és társai előtt. Mi azokat az államférfiakat tiszteljük bennük, akik azonosultak a magyar társadalom akaratával, akik, hogy ezt megtehesék, képesek voltak leszámolni a szent kommunista tabukkal, azaz az orosz birodalom feltétlen szolgálatával és a párt diktatúrájával. Ők azok az államférfiak számunkra, akik az akasztófa árnyékában sem vállalták, hogy a társadalmat megtizedelő gyilkosokkal egy sorba álljanak, akik életük árán sem tagadták meg azt a nemzetet, amely elfogadta őket, és bizalmát beléjük helyezte. Mi az ő sorsukból tanultuk meg, hogy a demokrácia és a kommunizmus összeegyeztethetetlenek.

Jól tudjuk, a forradalom és a megtorlások áldozatainak többsége korunkbeli, magunkfajta fiatal volt. De nem pusztán ezért érezzük magunkénak a hatodik koporsót. Mind a mai napig 1956 volt az utolsó esély arra, hogy nemzetünk a nyugati fejlődés útjára lépve gazdasági jólétet teremtsen.

A ma vállunkra nehezedő csódtömeg egyenes következménye annak, hogy vérbe fojtották forradalmunkat, és visszakényszerítettek bennünket abba az ázsiai zsákutcába, amelyből most újra megpróbálunk kiutat találni. Valójában akkor, 1956-ban vette el tőlünk - mai fiataloktól - a jövőnket a Magyar Szocialista Munkáspárt. Ezért a hatodik koporsóban nem csupán egy legyilkolt fiatal, hanem a mi elkövetkező húsz vagy ki tudja hány évünk is ott fekszik.

Barátaim!

Mi, fiatalok, sok mindent nem értünk, ami talán természetes az idősebb generációk számára. Mi értetlenül állunk az előtt, hogy a forradalmat, és annak miniszterelnökét nemrég még kórusban gyalázók ma váratlanul ráébrednek, hogy ők Nagy Imre reformpolitikájának folytatói. Azt sem értjük, hogy azok a párt- és állami vezetők, akik elrendelték, hogy

bennünket a forradalmat meghamisító tankönyvekből oktassanak, ma szinte tülekednek, hogy - mintegy szerencsehözöz talizmánként - megérinthessék ezeket a koporsókat. Mi úgy véljük, nem tartozunk hálával azért, hogy harmincegy év után eltemethetjük halottainkat, nem jár nekik köszönet azért, mert ma már működhetnek politikai szervezeteink.

A magyar politikai vezetésnek nem érdeme, hogy a demokráciát és szabad választásokat követelőkkel szemben - bár fegyvereik súlyánál fogva megtehetné - nem lép fel a Pol Potéhoz, Jaruzelskiéhoz, Li Pengéhez vagy Rákosiékhoz hasonló módszerekkel.

Polgártársak!

Ma, harminchárom évvel a magyar forradalom és harmincegy évvel az utolsó felelős magyar miniszterelnök kivégzése után esélyünk van arra, hogy békés úton érjük el mindazt, amit az '56-os forradalmárok véres harcokban, ha csak néhány napra is, de megszereztek a nemzet számára. Ha hiszünk a magunk erejében, képesek vagyunk véget vetni a kommunista diktatúrának, ha elég eltökéltek vagyunk, rászoríthatjuk az uralkodó pártot, hogy alávesse magát a szabad választásoknak. Ha nem tévesztjük szem elől '56 eszméit, olyan kormányt választhatunk magunknak, amely azonnali tárgyalásokat kezd az orosz csapatok kivonásának haladéktalan megkezdéséről. Ha van bennünk elég mersz, hogy mindezt akarjuk, akkor, de csak akkor, beteljesíthetjük forradalmunk akaratát. Senki sem hiheti, hogy a pártállam magától fog megváltozni.

Emlékezzetek: 1956. október 6-án, Rajk László temetésének napján a párt napilapja, a Szabad Nép öles betűkkel hirdette címlapján: Soha többé! Csak három hét telt el, és a kommunista párt ÁVH-s keretlegényeivel békés, fegyvertelen tüntetők közé lövett. Két év sem telt el, és az MSZMP Rajkéhoz Hasonló koncepciós perekben íteltette halálra ártatlanok százait, köztük saját elvtársait. Mi nem érjük be a kommunista politikusok semmire sem kötelező ígéretével, nekünk azt kell elérnünk, hogy az uralkodó párt, ha akar, se tudjon erőszakot alkalmazni ellenünk. Csak ezen a módon kerülhetjük el az újabb koporsókat, a maihoz hasonló, megkésített temetéseket.

Nagy Imre, Gimes Miklós, Losonczy Géza, Maléter Pál, Szilágyi József a magyar függetlenségért és szabadságért adták életüket. Azok a magyar fiatalok, akik előtt ezek az eszmék még ma is sérthetetlenek: meghajtják fejüket emléketek előtt.

Nyugodjatok békében!



KÖVÉR LÁSZLÓ TOROCKÓN: EGYETLEN MAGYAR ÜGY LÉTEZIK

A magyar országgyűlés elnöke a Duna Televízió Nonprofit Zrt. által létrehozott kulturális központ, a Duna-ház avatásán mondott ünnepi beszédében hangsúlyozta: a nemzet közjogi egyesítése után immár „csak egyetlen szerves magyar ügy létezik: a magyar megmaradás és gyarapodás ügye”.

A házelnök úgy vélte, a nemzet határokon átívelő egyesítése tulajdonképpen 1992-ben, a Duna Televízió létrehozásával kezdődött. Hozzátette, 2014-ben folytatódik a magyar állam négy évvel ezelőtt megkezdett újjáépítése, a magyar nemzet megerősítése.

„Senki jogos érdekét nem sértjük, csak a magyarok érdekét erősítjük, védjük” – fogalmazott. A torockói Duna Ház célja, hogy felhívja a figyelmet a szórványban élő magyarság helyzetére. Szintén kiemelt cél a kulturális örökség, a térség magyar történelmének megismertetése.

A Duna-házban vendégszobákat és egy ötven fő befogadására alkalmas közösségi termet alakítottak ki, amelyben konferenciákat, előadásokat, filmvetítéseket lehet szervezni.

„Lesz konferencia az identitásról, a hungarikumokról és a történelemről, lesznek irodalmi estek, néprajzi előadások, a filmklubban pedig úgy szeretnénk dokumentumfilmeket, játékfilmeket vetíteni, hogy az alkotók és a közönség találkozására is lehetőséget teremtsünk...”

A Duna-ház, túl azon, hogy kulturális missziót teljesít, segít abban, hogy az itteni szórványmagyarság a szülőföldjén maradjon" - Dobos Menyhért, a Duna Televízió vezérigazgatója.



A MAROSVÁSÁRHELYI TIBERIUS VONÓSNÉGYES AJÁNDÉKHANGVERSENYE TORONTÓBAN



Mint váratlan vendégek toppantak be a marosvásárhelyi fiúk, hogy meglepjék a torontói magyarokat csodálatos előadásukkal. Hivatalosan az ontariói Parry Soundban megrendezésre kerülő Festival of the Sound rendezvényre érkeztek Kanadába, és mert volt egy kis idejük, beköszöntek a Parameter Klubba is - egy röpké koncertet ajánlva fel nekünk.

Az itteni magyar közösség kultúra-szomját bizonyítja, hogy az utolsó pillanatban szétküldött meghívóra megtelt a terem, bár munkanap volt és aránylag késő esti óra. Megérte, hiszen a hosszú repülés zsibbadtságából még magukhoz sem tért művészek gyönyörű, egyszeri zenei élményt nyújtó játékkal kápráztatták el a közönséget.

A **Tiberius Vonósnégycset** 1994-ben fedezte fel Devich Sándor, a kolozsvári Gh. Dima Zeneakadémián. Az ő segítségével több híres mesterkursuson vettek részt, mindenhol teljes ösztöndíjjal (Szombathelyi Bartók Szeminárium (1995), Britten-Pears School for Advanced Musical Studies (Aldeburgh-Anglia 1998-2000), Internationale Sommerakademie Prag-Wien-Budapest (Reichenau-Austria 1996-97-98-2004), Orlando Festival (Hollandia).

Az Orlando fesztiválon ismerték meg Isabelle Bensa asszonyt (a Bordeaux-i Vonósnégycs Verseny szervezőjét), aki a londoni Amadeus mesterkursusra ajánlotta őket. Négyyszer tanulhattak a híres kursuson (a legtöbbször vettek részt a valaha résztvevő kvartettek közül) és júliusban a West Dean Collegeban tanulhattak két alkalommal a Chilingirian vonósnégycsetől.

Idonként részképzésre járnak a Liszt Ferenc Akadémiára Devich Sándor, Mező László és Komlós Péter osztályába.

A Tiberius kvartett elvégezte a Holland Vonósnégycs Akadémiát is, a lehető legmagasabb pontszámmal.

A vonósnégycs Ausztriában (2004) elnyerte az Erste Wiener Klassik Preist díjat (Norbert Brainin, Sigmund Nissel, Gunter Pichler, Devich Sándor és Milan Skampa ültek a zsűriben!). Minden év novemberében a kvartett megrendezi **“Tiberius” Nemzetközi Kamarazene Fesztivált**, amely egyedülálló Kelet-Európában.

Újabban Európán kívül az Amerikai Egyesült Államokban és Kanadában koncerteznek.

A vonósnégycs 2008 áprilisától a **Marosvásárhelyi Filharmónia Állami Vonósnégycse** statutumot kapta meg, teljes normával.

Fotók: Kralovánszky Balázs





SZABÓ LŐRINC

TIBERIUS STRING QUARTET

Tibor Molnár, violin József Molnár, viola
Károly Lokodi, violin Elod Zágoni, violoncello

The Tiberius Quartet was founded in 1994 at the Academy of Music in Cluj, Romania under the guidance of Sandor Devich (of the Bartók Quartet). Since 2007 the Tiberius Quartet has been the State String Quartet of the Targu Mures Philharmonic Orchestra, playing thirty concerts each season. The Quartet has played throughout Europe (including at the Concertgebouw, Tonhalle and other major venues) and in Japan, focusing mostly on the works of Mozart, Beethoven, Haydn, Brahms and Schubert. Although all were born in the Transylvanian region of Romania where they are citizens, the musicians consider themselves ethnic Hungarians.

The Quartet attended many masterclasses including the International Bartók Seminar (Szombathely, Hungary), the Internationale Sommerakademie Prag-Wien-Budapest (Reichenau, Austria), the Britten-Pears School for Advanced Musical Studies (Aldeburgh, England), and the Orlando Festival (Netherlands) where they met Madame Isabelle Bensa (organizer of the string quartet competition in Bordeaux-ex Evian) who recommended the Tiberius Quartet to the Amadeus Summer Course in London (masterclass with members of the Amadeus Quartet), which they attended four times. Later the Quartet twice attended the Chilingirian Quartet's masterclass at West Dean Castle, and were invited by Norbert Brainin (leader of the Amadeus Quartet) to his



personal masterclasses in Asolo, as well as working privately with Martin Lovett, cellist of the Amadeus.

The Tiberius Quartet had masterclasses at the Liszt Ferenc Academy in Budapest with the Bartók Quartet, and at the Dutch String Quartet Academy in Amsterdam, completed with the highest possible citations, with the continuous support of Stefan Metz. The Quartet won the Erste Wiener Klassik Preis in Reichenau, Austria with Norbert Brainin, Sigmund Nissel, Sandor Devich, Gunter Pichler and Milan Skampa all on the jury. Recently the Tiberius has been coached by Jerry Horner, retired violist of the Fine Arts Quartet. www.tiberiusquartet.ro

HANGVERSENY UTÁN

A hegedűk végeztek, s úgy megyek most
haza a hangverseny után,
mintha agyamban rakott volna fészket
egy egész liget csalogány.
Még bennem a hegedűk remegése,
idegem zizeg valahány.
Visz az autóbusz, de dalába burkol
egy egész liget csalogány.
Robog a kocsi, és semmit se hallok,
oly jó ez a zsongó magány;
mint felhő röpdös körül és emelget
egy egész liget csalogány.
Mintha felhők vinnének, úgy repülök,
úgy visz a kocsi, oly puhán;
és leszállunk a budai hegyeknél,
én és egy liget csalogány.
S ahogy fölnezek a tavaszi égre
e szép, magányos éjszakán,
csillagok ligete csattog körültem
s egy egész égbolt csalogány.

EDGAR LEE MASTERS, 1868 - 1950

FIDDLER JONES

The earth keeps some vibration going
There in your heart, and that is you.
And if the people find you can fiddle,
Why, fiddle you must, for all your life.
What do you see, a harvest of clover?
Or a meadow to walk through to the river?
The wind's in the corn; you rub your hands
For bees hereafter ready for market;
Or else you hear the rustle of skirts
Like the girls when dancing at Little Grove.
To Cooney Potter a pillar of dust
Or whirling leaves meant ruinous drouth;
They looked to me like Red-Head Sammy
Stepping it off, to "Toor-a-Loor."
How could I till my forty acres
Not to speak of getting more,
With a medley of horns, bassoons and piccolos
Stirred in my brain by crows and robins
And the creak of a wind-mill--only these?
And I never started to plow in my life
That some one did not stop in the road
And take me away to a dance or picnic.
I ended up with forty acres;
I ended up with a broken fiddle -
And a broken laugh, and a thousand memories,
And not a single regret.



KÁNYÁDI SÁNDOR SZÜLETÉSNAPIJÁRA

SÁNTHA ATTILA

AZ ÜNNEPLŐBE ÖLTÖZÖTT LÉLEK KÖLTŐJE

Most, hogy Sándor bátyám 85 éves, egy kicsit elgondolkodtam azon, hogy igazából az ő versei kapcsán éreztem: a költészet ünnep, s ha nagy szavakat akarnék használni, azt is mondhatnám, a lélek ünnepe. Írjon ugyanis bármiről – de ő elsősorban, sőt kizárólag arról szól, amit megélt, vagy megéltünk többes számban –, Kányádi Sándor ünneplőbe öltözteti a lelkét, s olyasfajta szépséget szólaltat meg, amelyre nemigen van példa irodalmunkban. Ezekről a versekről mindenfajta pejoratív mellékhang nélkül lehet azt mondani, hogy szépek: csillagok gyűlnak és oltódnak ki, és menták és cédrusok nyúlnak a nap felé, de igazából teszik azt, amit szoktak, a lehető legtermészetesebben. Valahogyan könnyűvé és természetfelettivé válnak a dolgok, mikor pedig egyébként a legvaskosabban mindennapiak lennének, ha leásnánk a dolgok velejéig (de minek?), hogy aztán súlyossá komolyodjanak, ha arról van szó. Merthogy szép és komoly ez a költészet, amellet, hogy játékos, valahogy oly módon, mint József Attila szép és komoly fiai, akik kipörögnek a napvilágra.

S tudom ugyan, ma már nemigen szokás szólni arról, hogy a költő nemcsak önmaga: esetleg népe szócsöve is lenne, ám ő az, aki a közösségi költészetet is olyan magasságokba emelte, hogy fel sem vetődik, fel sem vetődhet, hogy ki-művelt elitértelmezők fanyalognának rajta. Merthogy beszél Kányádi olyan témákról is, amelyek biztosan kivernek mások esetében a biztosítékot, például népe küldetéséről, de ezt olyan veretesen, ünnepi ruhába öltözött lélekkel mondja, hogy nincs az az elvetemült individualista, akinek lenne szíve belekötni, például: „meg akkor váltódott e nép / és küldetését akkor kapta / mikor a röggel az igék / magyarul hulltak a halottra”. Igen bizony, ránk hullnak majd egyszer az igék a földdel együtt, beleásnak minket is majd abba a nyelvvel keveredett földbe, az anyaföldbe, akarom mondani az anyanyelvbe, s akkor már csak egyetlen dolog számít, ha számít egyáltalán: tudtunk-e kezdeni magunkkal valamit az alatt, mikor megadatott nekünk, hogy nyelvünk teremtette világunkban lehessünk.

S noha nem tisztem nekem dicsérni Sándor bátyámat, mégis el kell mondanom, olyan életet mondhat magáénak, értsd: olyan verseket írt, amelyek nyelvünket, értsd: világunkat beragyogják. S ha ugyanezzel az érzéssel térnék vissza én is majd az anyanyelvbe, én lennék a legboldogabb a világon.



**AZ ÖN ÉLETE IS TÖRTÉNELEM!
MESÉLJE EL UNOKÁINAK IS!
Könyvét kiadjuk magyarul,
angolul vagy két nyelven
Kéziratának fordítását vállaljuk.**

Tel.: 416 491 4631

E-mail: rozsatelchdancs@gmail.com

KÁNYÁDI SÁNDOR

A VERS AZ, AMIT MONDANI KELL

Ezt válaszolta egyik találkozáson egy falusi kisiskolás, amikor a tanítója sugallta kérdést, melynek veleje az lett volna, hogy mi a vers, ijedtemben - mint a háborús történetek katonája a még föl nem robbant gránátot -, ijedtemben visszadobtam:

- Hát te mondd meg, szerinted: mi a vers?

- A vers az - kapaszkodott tekintetembe bátorításért -, amit mondani kell.

Derűtség tarajlott végig a termen. Csak mi ketten álltunk megilletődve.

Ő egy kicsit a bumerángthól szabadulás könnyebbségével, s hálásan is ugyanakkor, amiért nem nevettem ki. Én meg annak a súlya alatt, hogy ez a kisfiú kimondta, amit én régóta sejtítetek, hiszek s el-elmondok, ha nem is ilyen egyszerűen.

A vers az, amit mondani kell.

Mintha valami távoli, az idők kezdetétől hirtelen ideért fuvallat legyintett volna meg.

Mintha Homérosz riadt volna föl bóbiskolásából, s nyitotta volna rám fénytel teli világtalan szemét.

Mintha a Gutenberg óta könyvbe száműzött versek, poémák egyszerre mind hazaszabadultak, pódiumra, képernyőre álltak volna, hangszalagon masírozva vagy hanglemezek körmeneteiben énekeltek volna.

Mintha Petőfi Sándor ült volna be közénk.

A vers az, amit mondani kell.

KÁNYÁDI SÁNDOR

SZÖCSKE

Fekszel, sírodon fű nő,
a fű közt szöcske szökdel;
féreg bajlódik sarló-
ívü szemöldököddel.

Elvirágozott a jázmin,
illata, mint a tömjén;
eltűnődöm a játszin
ugrabugráló szöcskén.



KÁNYÁDI SÁNDOR

FEKETE-PIROS

leíró költemény, melyet szerkeztem a kolozsvári Malom-árok és Telefonpalota közti járdaszigetről az ezerkilencszáz-hatvanas-hetvenes esztendőkből csütörtök és vasárnap délutánonként.

Fekete-piros csütörtök és vasárnap délután - amikor kimenős a lány -, fekete-piros fekete táncot jár a járda szöglete.

Akár a kéz, ha ökölbe kékül. Zeneszó, énekszó nélkül. Egy pár lány, két pár lány fekete-piros fekete táncot jár.

Kolozsvári telefonház, száz az ablak, egyen sincs rács, ki-bejár a világ rajta, de azt senki sem láthatja.

Egy pár lány, két pár lány fekete-piros fekete táncot jár.

A magnó surrog így, amikor hangtalan másol.

Sír a csizma, sír a szédítő tánctól: tatár öröm, magyar bánat, megszöktették a rózsámat. Ha megnyerte, hadd vigye! Fekete-piros, fekete táncot jár a járda szöglete.

Mintha tutajon, billegőn, járnák süllyedő háztetőn, alámerülő szigeten, úszó koporsófüdelen.

Fejük fölött neon-ág, csupa világ a világ! Ecet ég a lámpában, ecet ég a lám-pá-ban.

Anyám, anyám, édesanyám, gondot mért nem viselsz reám.

Föl-föllobban egy-egy dallam, - amit talán csak én a botfűlű

hallhatok, akiben kézzel-lábbal mutogatnak a dallamok, - föl-föllobban egy-egy dallam, s mint a gyertya a huzatban kialszik. Szamos partján mandulafa virágzik; fekete-piros, fekete táncot jár a járda szöglete.

Körbe-körbe majd pörögve majd verődve le a földre föl az égre szembenézve sose félre: egy pár lány, két pár lány fekete-piros fekete táncot kár. Honnan járnak, honnan hozták, honnan e mozdulat-ország?

Szétlőtt várak piacról, csúrföldjéről, még a sátor vagy a jurta

tüze mellől, röptette föl a csípők, a csuklók, térdek katapultja?

Vagy régebről, húszezerből? Még a nyelv előtti ködből teremti újra - az ösztön? Akár a szemek mandulametszését az anyaméh szent laboratóriuma?

Honnan járnak, honnan hozták? Honnan e mozdulat-ország? S milyen titkos adó-vevők fogják, folyton sugározván, az egyazon vér és velő hullámhosszán?

Akár a kéz, ha ökölbe kékül. Zeneszó, énekszó nélkül.

Egy pár lány, két pár lány fekete-piros-fekete táncot jár.

A magnó surrog így. S amit ha visszajátszol? Koporsó és Megváltó-jászol.

1972





KÁNYÁDI SÁNDOR

TŰNŐDÉS CSILLAGOK ALATT

Hosszan néztem én az este
a ragyogó csillagokat.
Addig néztem, addig-addig,
amíg lassan kialudtak.

Eltunodtem. A magas ég
tunodésre elég tágas,
s csöndessége bennem olykor
reményt reményre zöldágaz.

Most is, hogy ott nézelodtem,
megkapott a végtelenség.
Úgy éreztem, mintha máris
fönn a csillagok közt lennék.

Gyermekálmom két pej lovát
befogtam a Nagy Göncölbe,
s hajtottam a Hadak útján
komótosan, hátradolva.

Csupa-csupa ismerossal
találkoztam, és a holdnál
lovaimra alkudott a
kapcáját szárító bojtár.

Vásárt csaptam, s jegyet
vettem
egy induló rakétára.
- Körülbelül kétezeret
írhatott a Föld naptára. -

Akkor megfázott a hátam
(nem csoda, hisz ingben
voltam),
s az induló rakétáról
vissza, le a földre hulltam.

Földi tárgyak nottek körém,
mindennapok kis tényei.
Hajnalodott, s a csillagok
messzibbről kezdtek fényleni.

Iszonyúan magasra nőtt,
s reám kacagott az égbolt:
"Talán meghalsz, anélkül,
hogy
látnád Rio de Janeirót.

Tán a hangod se jut tovább,
annál a két fenyofánál,

amelyik a dombhajlaton,
szinte látom, téged sajnál.

És te akarsz hinni, merni,
álmódolni más bolygóról?" -
Csúfondáros kicsi ködök
szálltak fel a keskeny Oltból.

Szárközépig ért a harmat,
nyomot hagytam benne
verten,
de tudtam, ha jó az este,
konok álmom újrakezdem.

Végzem, mit az idő rám mér,
végzem, ha kell százszorozva!
Hinni kell csak, s följutunk
mi,
föl a fényes csillagokba!

KÁNYÁDI SÁNDOR

VALAKI JÁR A FÁK
HEGYÉN

valaki jár a fák hegyén
ki gyújtja s oltja csillagod
csak az nem fél kit a remény
már végképp magára hagyott
én félek még reménykedem
ez a megtartó irtalom
a gondviselő félelem
kísért eddigi utamon

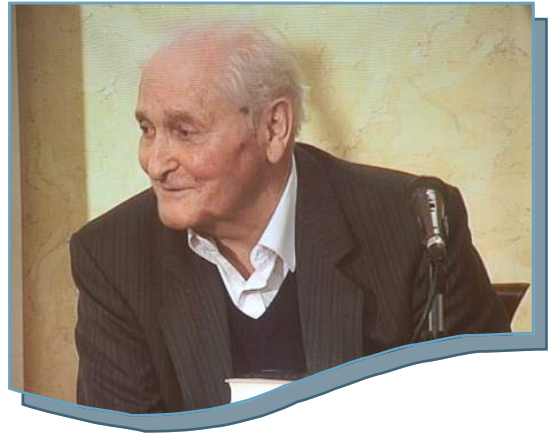
valaki jár a fák hegyén
vajon amikor zuhanok
meggyújt-e akkor még az én
tüzemnél egy új csillagot
vagy engem is egyetlenegy
sötétlo maggá összenyom
s nem villantja föl lelkemet
egy megszülető csillagon

valaki jár a fák hegyén
mondják úr minden porsze-
men
mondják hogy maga a remény
mondják maga a félelem

1994

PÉCSI GYÖRGY

KÁNYÁDI SÁNDOR



Kányádi Sándor organikusan alakuló költészete a hatvanas évek végére nyert stílust. Nem annyira versépítkezésben, verstechnikában, hanem világtérrelmezésben tisztázódik ekkorra valami nagyon radikálisan a költő számára, mely az 1979-es *Szürkület* kötetben válik nyíltan szembebeszökővé. S ez leginkább ... meghökkentőnek és provokatívnek tetsző kifejezéssel, az *önként vállalt provincializmussal* írható le. A kötet legfontosabb üzenete ugyanis a szülőföld szeretetének parancsa lesz. A szülőföldé, mely nem elvont eszme, hanem a mindennapok valóságából, az emlékekből, az átöröklött hagyományokból formálódott, földrajzilag is behatárolható területen megvalósuló tájkultúra-ember egysége. A költő pedig nem tett mást - ahogy mondani szokta -, mint leírta, amit látott. Csakhogy amit meglátott, és ahogyan leírta, abból a 20. század második felének legjelentősebb erdélyi magyar költői életműve és az egyetemes magyar irodalom kimagasló értéke született.

A költő új versei még a mai, fáradt poszt-korszakban is az irodalmi élet eseményei, s különösen azok voltak, revelációszerűen hatottak a hetvenes-nyolcvanas években. Tragikus, hogy az erdélyi magyar irodalom újabb kori reneszánsza és az érto magyarországi olvasók egymásra találásának ihletett, szép pillanata a nemzetiség létveszélyének idején történt meg, de vigasztaló, hogy a veszélyt az erdélyi magyar irodalom érvényesen meg tudta szólaltatni, az apátiába süllyedt magyarországi közvélemény számára pedig a nemzeti sorskérdés gondolatát (Németh László) ekkorra ismét élővé tudta formálni a hazai irodalom közgondokat föl válláló része. Ezekben az évtizedekben tudatosult, hogy Trianonnal beteljesedhet a herderi jóslat a határon túli magyarságot illetően, hogy nem csupán búsmagyarkodó virtus mondatja az aggódó, tragikus-pátoszos szavakat, de ténylegesen is eltunhetnek milliós közösségek, például a romániai magyarság is.

Kányádi Sándor verseiben a *várt* Erdély szólalt meg, az értéktudat méltóságával és önérzetével -, ezer szállal kapcsolódott a magyar irodalmi műveltség gazdag és sokszínű hagyományához, mégis meglepően friss hangon beszélt:



költészete minden modern versépítkezése ellenére is zavarbaejtően hagyományos, és minden hagyományosságával együtt is meglepően modern volt, s az ma is.

Miért tagadnánk, annak idején talán jobban figyeltünk a fájdalmas üzenetekre, az erkölcsi felelősségvállalás megfeszülő példázatára. Arra, a magyar irodalom legjobbjaikat mindig is jellemző magatartásra, amely a közösség szolgálatát, a szó és a tett egységét nemcsak vallotta a legnehezebb időkben, de gyakorolta is. Százados értelmiségi mintákra talált a költő, Apáczai Csere Jánostól, Szenci Molnár Albertől, az erdélyi peregrinusoktól kezdve a közteherviselés eszményét hirdető Petofi Sándoron át a közgondokat fölválaló Illyés Gyuláig.

A 20. század a kételyek százada; szerepek, magatartások, régi értékek kompromittálódtak a totalitarizmusok és az ember általános elbizonytalanodása századában, sőt maga a nyelv is kétely tárgya lett -, de a költő megtalálta azokat a hiteles magatartásokat, szerepeket, a hagyománynak azokat az szálait, amelyek éltették, megtartották a nyelvi közösséget, s e magatartásokat, szerepeket a modern kor körülményei közt felújítva ismét élővé formálta.

Költészetének -, mely szorosan kötődik a romániai magyar társadalom valóságos sorsához, életkörülményeihez -, azonban a nemzetiségi lét bár meghatározója, de nem kizárólagos értelmezője. Bo évtizeddel a rendszerváltozás után ma még tisztábban látható, hogy a költő a 'provincia' nyelvét emelte meta-világirodalmi nyelvvé, s ezen az egyszerre 'provinciális' és egyszerre meta-világirodalmi nyelven vált képessé egyetemesen is költészeté formálni a huszadik századi ember legfontosabb kérdéseit, az ember egzisztenciális és ontológiai hazatalálásának elemi vágyát -, melynek része, számára legfontosabb része az erdélyi magyarság léte és sorsa. De költői világának közéletisége, életközelsége mellett (ellenére) még a diktatúra legtragikusabb évtizedeiből küldött "palackposta"-versek is elsősorban nyelvi, formai gazdagságukkal, művességükkel, merész kísérletezésükkel, virtuozitásukkal hívták föl magukra az olvasók figyelmét. És valóban, a "népi", az "elkötelezett", a "nemzeti sorsirodalom költője" hallgatóságos vagy kimondott toposza mögött és fölött mindig ott a poeta doctus univerzalizációja.

Kányádi Sándor költészete - ahogy Csiki László fölfigyelt rá - mintegy megismétli a magyar irodalom törzsfeljedését: a népköltészet, szoltároktól, krónikás énekektől Petofin, Arany Jánoson, Adyn, az erdélyi helikonistákon át a 20. század fontosabb stílusirányzataiig, egészen a posztmodern szövegirodalomig.

Az elmúlt században nem volt könnyű élni és embernek maradni Közép-Európában. A történelem túlságosan összeforrt az irodalommal, mert a történelem túlságosan brutálisan avatkozott be a nemzet, a társadalom, s így az egyes ember életébe is. Kányádi Sándor életét, költészetét is behatárolta a trianoni örökség, behatárolták a baloldali dik-

tatúrák, de költészete minden tragikumával, fájdalmával együtt sem csak tragikus: belengi a derű, az ironia, a humor, a játék, a fanyar-vidám anekdotázó kedv, melyek együttesen minden társadalmi, történelmi tapasztalata ellenére is az élet igenlését, az egyetemes létbizalmat erositik. De talán csak azért születhetett nagy irodalom ebből az "élményanyagból", mert sziklaszilárd fundamentumra épül. A "modern ember" a "kétkelés korában" nehezen tudja elfogadni, hogy léteznek axiómák, arkhimédészi pontok. Kányádi Sándor költői világképe pedig eleitől axiómákra épül; a közösséghez tartozás axiómájára, az erkölcsi felelőség axiómájára, a világban való otthonlét axiómájára, majd pedig megerősíti a lét transzcendens fundamentumának axiómájának az igényét is. A bizalom, hogy világunkban helyreállhat az erkölcsi világrend, kezdetektől nem változik, még ha drámákkal, tragédiákkal viselős is a hit, az erkölcsi meggyőződés vállalása, majd végül ontikus belátása.

Költészete talán minden lényeges ponton szemben áll korának *uralkodó* eszméivel, stílusával, világértelmezésével -, de ez nem azt jelenti, hogy elfordulna, ellenkezőleg, a legfontosabb, leginkább neuralgikus pontokon veszi föl a szálakat, és provokatívan viszi tovább.

A 20. században a népképviselői költészet hitele megrendült - Kányádi Sándor a prédikatori szerephez nyúl vissza; a modern líra a személytelenséget és az absztrakt tárgyiasságot abszolutizálja - a leíró tárgyiassághoz, szociográfikus huséghez tér vissza; a 20. századi irodalom eltávolodik az olvasótól - arra törekszik, hogy versei mondhatók, sőt énekelhetők legyenek; a személytelennéssel és elszemélytelenedéssel szemben az emberi találkozás biológiai szintjére helyezi a hangsúlyt; a szavak és az írás inflálódása idején mintegy leépíti saját költészetét, egyetlen könyvet ír; az önadminisztrálás és önművelés korában egy negatív ellenművelést valósít meg, stb. A hagyományt, a folytonosság szálait veszi föl, s divatokra látszólag ügyet sem vetve, mégis, korszakonként beépítve az új stílusok eredményeit, hoz létre új stílust: a folytathatóság stílusát.

Költészete töretlenül hiteles: megformáltságban, nyelvben, versszerkesztésében sohasem haladta vagy elozta meg azt a szintet, melyet érzelmileg, gondolatilag birtokolt. Költészetében, megformáltságában idegen, vagy félidegen felségvizekre sohasem hajózott, mindenkor az általa teljességgel birtokba vett világról írt, arról, amelyikben teljességgel otthon volt.

Az ív, amit megtett, talán példa nélküli: a 19. században gyökerezo líra szinte észrevétlenül válik huszadik századivá, a falusi, paraszti világ európai horizontúvá, egyetemessé; az egyszeru élménylíra bölcséleti, létfilozófiai költészeté.

(Litera, Irodalmi Portál)



KÁNYÁDI SÁNDOR 85 ÉVES. LAPUNK OLVASÓI NEVÉBEN KÍVÁNUNK MÉG SOK BÉKÉS, TERMÉKENY ESZTENDÓT ÉS JÓ EGÉSZSÉGET A KÖLTŐNEK.

**SZÜLETÉSNAPI VERSCSOKORRAL - IRODALMI SZÍNPADI ÖSSZEÁLLÍTÁSUNKKAL - KÖSZÖNTJÜK. ¹
ISTEN ÉLTESSE!**

ARANY JÁNOS KALAPJA

Valami nagy megilletődöttség
szokott erőt venni rajtam,
valahányszor ott járok a szalontai
Arany János-múzeumban.

Már maga a Csonkatorony
iránt való tiszteletem
akkora, hogy jó félnapi
izgalomnak elég nekem.

S ilyen tiszteletlenségre hogy adhattam
mégis fejem, ma sem tudom...
Megírom, de az az öreg múzeum-őr
azért meg ne haragudjon.

Böngészgettem a megsárgult
emlékek közt áhitattal.
De sokszor pirított reám
már eddig is az a néhány
üveggel borított asztal.

De most...
(talán mert csak magam voltam)
minden elfogódottságtól
egészen megszabadultam.
Úgy járkáltam, mint valami,
engedtessék e szó: rokon.

S derültem a bécsiesen fogalmazott
finom báli meghívókon.
Vajon ment-e el a bálba,
s ha elment, hát akadt-e, kit táncoltasson,

ékkövekkel cicomázva ment-e véle
a jó tekintetes asszony?
S hogy érezhette ott magát
a sok fényes udvaronc közt,

ő, aki még valamikor
cédulát írt Csegi Mihály
hátsó jobb lábra kesely,
fekete mén-csikajáról?

Ott az írás a többi közt,
megfakult már - negyvenhétből datálódik.

Olyan gonddal s szép magyarul
írta azt is, mint a Toldit.

Erről az jutott eszembe,
be megtisztulna a líra:
egyik-másik kollégám ha versek helyett
marhacéculákat írna.

Tudom, nem volt illedelmes
e gondolat s helyhez méltó.
De, amint már említettem, lehullt rólam
akkor minden illem-béklyó.

Szinte ugráltam a lépcsőn,
önmagammal kötekedve.
Nőttön-nőtt a kedvem s véle
bátorságom emeletről emeletre.

S hogy fölértem legfölülre,
hol a bútorai élnek,
alig tudtam ellenállni
egy kísértő párnás széknek.

S ott a fogas, s a fogason a kalapja!
Molyrágta és por porosul karimáján.
Ekkor biztatni kezdett az ördög:
Mi lenne, ha fölpróbálnám?

Föl kellene próbálni... föl!
"Tárgyakhoz nyúlni!", de hátha...
Én istenem, de jó lenne,
ha ez a kalap találna.

Fölpróbáltam. Nyakamig ért.
Nagy volt, szörnyen nagy és örök.
Néztem, néztem, s még tán el is mosolyodtam:
No de sebaj, belenövök.

2. (Ketten jönnek emelt fővel)

- Időmadárijesztő.
- Micsoda?
- Időmadárijesztő.
- Időmadárijesztő?
- Az.
- Találós kérdés?
- (nemet int)
- Mi akar lenni? Mit jelent?

¹ Válogatás: Fehérvári Lilla



- Időmadárijesztő.
 - (bizonytalanul) Politikus?
 - (nemet int)
 (nevetnek)
 - Hát akkor?
 - Vers.
 - Vers? Talán verscím.
 - Vers. Maga a vers.
 - Időmadárijesztő. Ez önnek vers, uram?
 - Vers. Időmadárijesztő. Egysoros. -
 Pontosabban: egyszavas vers. Ilyen is van,
 uram.
 - És még milyen is van?
 - Néma.
 - Néma?
 - Az.
 - Némavers?
 - Némavers. De csak legbelül szokott meg-
 jelenni. Olykor nagyon nagy példányszám-
 ban. Rendszerint az iméntihez hasonló egy-
 szavasok ellenverseként.
 (hallgatnak)
 - Köszönöm ezt a kis poétikai eszmefuttatást.
 - Kérem.
 - Vigasznak se rossz. Ezután majd, amikor
 már-már vérembe rögződnek a ki nem mond-
 ható szavak, megpróbálom nagy költőnek
 érezni magam. Köszönöm.
 - Szóra sem érdemes, költőtárs.

3.
 álltam sokáig az elágazásnál
 szédítő utak már-már nem is
 földiek csábítottak
 s jó volt fölszállnom is
 égi magasból látnom
 azt a tenyéryi helyet
 ahol toronyíránt kell
 tovább vernem az ösvényt

4.
 ahogy tenyered homlokodra
 ellenzősited meg-megállva
 ahogy el-elmagányosodva
 meg-megszállsz egy-egy éjszakára
 ahogy az üres polcra bámulsz
 s nem hiányoznak már a könyvek
 ahogy reggelente az ágy hűz
 és nem-fölkelni volna könnyebb
 ahogy otthonod még hiányzik
 van-e otthonod igazában
 ahogy a szó is el- s kivásik

az otthonokban most lakás
 van
 ahogy nyelved a rímre rájár
 mint ujjaid a billentyűkre
 ahogy foncsorosodva már-
 már
 arcod lesz tükrödnek a tükre
 ahogy a tűznek csak a korma
 senki senkinek számadással
 ahogy elfacérul a forma
 s a múzsa markát tartva há-
 zal
 ahogy az ismerőst felejtet
 s az ismeretlen ismerősül
 ahogy a rég magadba-rejtett
 titok veled öregszik őszül
 ahogy az isten észrevétlen
 beléd épül minthogyha volna
 ahogy te is valamiképpen
 vagy a ház és annak lakója
 ahogy az erek mint a húrok
 aztán csak száll elszáll a lé-
 lek
 vagy sortűz nyomán tova
 surrog
 rajban akár a seregelemek

5.
Portya után
 be már örökre
 nem borulhat
 lendül a karja nyílik
 sugarasra az ég és
 hozza már a galamb
 hozza az olajágot
 boldog akinek térdén
 egy nemzet lovagolhat

4.
Ahogy a folyó a fűzfák
 egymásba hajló örök
 árnyéka alatt
 úszik a kedvem is
 egyhangú susogással s
 ezüst-hasú halakat
 villant magasba
 ha egy-egy résen olykor
 beragyog a nap

5.
Sóhajtás
 kútnak lenni volna jó
 utas-itatónak

diófának vagy a fán
 fűttyentő rigónak
 rigófűttyenek volna jó
 lenni bár egy hangnak
 jönni-menni volna jó
 akárcsak a harmat

6.
Küküllő-angara
 maros-mississippi
 küküllő-angara
 maros-mississippi
 hazamegyek haza
 már maga se hiszi
 hazamegyek haza
 már maga se hiszi
 szóródik folyton porlódik
 él pedig folyton porlódik
 szabófalvától san franciscóig
 szabófalvától san franciscóig
 Uram ki vagy s ki mégse
 vagy
 magunkra azért mégse hagyj
 ajtódon félve kaparász
 kis szárnyával e kis fohász
 gyermeki hangon gügyöget
 dicsértessék a te neved

7.
Változatlan változat
 bár a mennydörgés tovaör-
 dült
 s a villámok elsiszteregtek
 állok esténként mégis őszült
 fejjel is félő kisgyerekeknek
 be az odvas hajdani fába
 ahogyan hatévesen álltam
 s egy hosszú éjen át hiába
 daloltam sírtam kiabáltam

8.
Pehely
 most már bizonyos hogy
 örökre
 elmarad abban az álombéli
 menedékházban az álmodott
 csodálatos téli éjszaka
 azzal a lánnyal aki
 az első pillámra-hulló
 hópehellyel mindig
 megkísértett



100 ÉVE HALT MEG FESZTY ÁRPÁD FESTŐMŰVÉSZ (ÓGYALLA, 1856. DECEMBER 25. - LOVRANA, 1914. JÚNIUS 1.)

A Csallóközben nagyszülei - akiket még Rehrenbecknek hívtak - telepedtek le. Szülei vendéglőt tartottak fenn, a Feszty név apja keresztnevének (Szilveszter) becézéséből származik. Árpád mint gyermek, tizennégy gyermekük közül az egyik, élénk fantáziájú és természetű volt.

„Árpád kakukktója volt a családban, mert nem a klasszikus polgári foglalkozást választotta, hanem rebellisként művész lett,” mondja kései leszármazottja, az ottawai Feszty Dániel professzor.



noka számára készítendő díszítő képekre s Feszty 1885-ben hozzáfogott az ide-szánt motívumoknak (Homérosz, Szaffó, amorettek stb.) kartonvázlataihoz. Míg ezek a művek készültek, ismét visszanyúlt a magyar vidéki életbe s megfestette 1886-ban a "Kárvallottakat". De ekkor már egy újabb nagyméretű bibliai kép tervével foglalkozik: két év alatt el is készült vele s kiállította 1889-ben a budapesti Műcsarnokban "Sírátó asszonyok Krisztus sírjánál" címen, s állami aranyérmét kapott rá.

Lázadó természetét bizonyítja, hogy tizenhat évesen megszökött a gimnáziumból, s mert hazamenni nem mert, gyalogváltott neki az országnak.

Erre a családi krónika így emlékezik:

„Budapesti diák korában Jókai Mór És mégis mozog a föld c. regényének hatására két társával vérszerződést köt a rendszer megdöntésére,” s hogy ne csapják ki, Kecskeméten beáll vándorszínésznek, ahol megbízzák díszletfestéssel. 15 éves csupán, amikor eldönti, egy pozsonyi reáliskolai év után, hogy festő lesz. Nem akar tovább tanulni, és a család tiltakozása miatt öngyilkosságot kísérel meg - átlövi a mellét. Ekkor, 1874-ben eléri - immár szülei beleegyezésével -, hogy Münchenbe menjen magát képezni, de két év múlva visszaköltözik Budapestre. Festőként egyre ismertebb és elismertebb lesz, akinek Gyulai Pál és Ipolyi Arnold szerez bécsi ösztöndíjat, s a császárvárosban már szorgosan látogatja az akadémiát. Gyakran szerepel kiállításokon, főként vallásos és történelmi tárgyú kompozíciókat fest.

Bécsben festi meg 1880-ban a Golgotát, amely később a Szépművészeti Múzeumba került. Újabb olasz út után 1884-ben Budapesten telepedik le s még ez évben kiállítja egyik zamatós képét, a "Kenderáztatókat", de már hozzáfogott két nagyobb méretű bibliai kép festéséhez is: az egyik a "Hazatérés a Golgotáról", a másik: "Az angyal Krisztus születését hirdeti a pásztoroknak". Egy harmadik tárgy, amely ekkoriban foglalkoztatja: "A rokkant honvéd". Meg is festi s 1885-ben kiállítja Budapesten. Ekkor már országosan ismert a neve, mindenütt sokra tartják művészetét s az állam is megbízásokat juttat neki.

Megrendelést kapott a Nemzeti Színház első emeleti csar-

Országos népszerűséget szerzett neki az az igen nagy művészeti körkép, amelyet "A magyarok bejövetele" címmel a millenáris kiállítás alkalmával mutatott be Budapesten.

Nagyobb méretű kompozíciókat előtte is, utána is festett, ilyenek a "Keresztlevétel", a "Szent Gellért vértanúsága", a "Krisztus temetése" (triptichon a Szegedi Múzeumban) az Operaház néhány kisebb díszítő képe, hasonló természetű festmények a Törvénykezési Palotában, "Szent Erzsébet alalmaznát oszt" és "Csatater sebesültekkel" a budai Vöröskereszt-kórházban, a "Bánhidi csata" (Komárom, megyeháza), "Zsolt vezér eljegyzése" (Nagyvárad, megyeháza). Híre ekkor állt delelőjén.

1899-ben Budapestről Firenzébe költözött, ahol hosszabb időt töltött s nagyritkán állított ki valamit itthon. Inkább irodalmi műveivel adott életjelt magáról: tárcarajzai, novellisztikus leírásai hamar megszerezték neki az irodalmi hírt is.

Már 1897-ben kiadta "Az én parasztjaim" cím alatt zamatós tárcáinak egy részét, 1908-ban pedig terjedelmes, mélyen átértett költői elbeszélése jelent meg a *Magyarország* karácsonyi számában "Árva Bandi" címen. Miután Firenzéből Budapestre tért vissza, 1912-ben kiállította újabb munkáinak gyűjteményét a Nemzeti Szalonban: tájképek, életképek, tipikus parasztfajok sorozata volt ez, csupa vonatkozás arra az alföldi világra, amely leginkább a szívéhez nőtt, s amelyet leginkább szeretett.

Egészsége ekkor már megtört volt. Még nagy tervekkel foglalkozott ugyan, még komponálgatott egy nagy állami megrendelésen és dolgoztatott a budapest-lipótvárosi templom néhány kisebb képén (apostolok alakjai).

Visszatérve Lovranába, 1914. június 1-én elhunyt.



A **Feszty-körkép** őseinknek a Kárpát-medencébe való vészterését ábrázolja. Feszty Árpád tehetséges festőművész (1856-1914) párizsi tanulmányútján, 1890-ben látott egy napóleoni csatát megörökítő óriás panorámafestményt és elhatározta, hogy hasonló méretű körképen megörökíti az özönvíz történetét.

Apósa, a romantikus író, Jókai Mór fantáziáját megkapta az ötlet, de a "Honfoglalás" megfestésére ösztönözte vejét. Budapest adott területet a képet befogadó körcsarnok részére, melyet bátyja, Feszty Gyula építész tervezett és épített fel rekord idő alatt. A pénzügyi alapokat biztosító RT.-t is ő alapította.

Feszty hitelesen akarta ábrázolni a nagy történelmi eseményt. Időt, fáradságot, anyagi áldozatot nem kímélve kezdett hozzá az előkészületekhez. Történelmi tanulmányokat folytatott, könyvtárakban kutatott, orosz tudósokkal levelezett, tanulmányozta az ősi, középkori fegyverzetet, ruházatot. Kis-Ázsiából hozatott képeket, ruhákat, az országos néprajzi gyűjtemény adatait is összegezte, fényképezett földvárakat. A táj képének hiteles rögzítésére 1892-ben elutazott a Vereckei-szoroshoz terepszemlére. A festőt 3 társa, Újvári Ignác, Spányi Béla és Mednyánszky László kísérte el. A Vereckei-hágó Ny-i lábánál fekvő Volóci-völgyben egy dombocsán négyoldalú veranda szerű házikót építettek. Innen rajzolták le a körbelevő tájat, a Szolyvai-havasokat, Munkács hegyét, Latorca-völgyét és a Vereckei lejtőt. Négy kartont összeragasztva szemük elé tárult az a táj, amelyet 1000 év előtti állapotába visszaképzelve Feszty fantáziája közel 2000 alak

kal népesített be. A Vereckei-hágónál készített vázlatot vetítették le a hatalmas 120 méter hosszú és 14,5 méter széles vászonra. Az 1725 négyzetméter kiterjedésű alkotáshoz 1000 kg festéket használtak fel.

A Budapesttel kötött szerződés értelmében 2 év alatt kellett megfesteni és felállítani a képet. A szűkre szabott idő sürgette a munkálatot. Mire Belgiumból megérkezett a különleges 8 méter szélesre szőtt vászon, a tartószerkezet már készen állott, amire összevarrva felfüggesztették az anyagot. Az elmondások szerint csak a háttér, az égbolt és a felhők megfestése 2 hónapig tartott.

Ezt az emberfeletti munkát Feszty egymaga végezte, megadva ezzel a kép különleges hangulatát. Ezenkívül ő festette a dombtetőn álló vezérek csoportjait és Árpád alakjában saját arcképét örökítette meg. A szekereket, az ökröket, az előtérnek szikláit is Feszty festette.

Mivel fizikai lehetetlenség lett volna egymagának megfesteni az egész felületet, így több mint 20 művészt választott segítségül: Újváry, Mednyánszky, Spányi Béla, Olgyay Ferenc a háttér tájakat vállalták. Fergetes lovasroham megjelenítésének Vágó Pál volt a mestere. Fesztyné Jókai Róza a halott alakokat festette meg. A 6 fő jelenet (vezéret, lovasrohamot, fehér ló feláldozását, táborvezért, nőrablást és a családok lenyűgöző bevonulását) Feszty úgy illesztette a tájba, hogy az összekötő tájelemek folyamatosak teszik a látványt.

1894 május 12-én Pünkösdkor volt a megnyitás nagy napja. Május 13-án adták át a nagyközönségnek.



GRATULÁLUNK FARAGÓ LAURÁNAK ÉS MATUSKA MÁRTONNAK A MAGYAR ÖRÖKSÉG DÍJHOZ

„A PÓDIUM PÁVÁJA” - LAURA HANGJA



“*Velem soha nem fog elszaladni a ló*” - Faragó Laura

Ha igaz a lét gravitációjának Tamási Áron-féle törvénye: a magyar néphagyománynak is valahol otthon kell lennie a világok szivárványában még ma is, amikor az élet megváltozott díszletei és szokásai úgy elrugaszkodnak mindentől, ami régi.

A mi népünk attól, hogy határok szelik, és osztják szét szálláshelyeit, még egyáltalán nem cserepeiben érzékeli a maga művészetét, de igenis domború hasú, vidám csöcsök-kancsóként áll az asztalunkon s nem holmi múzeumi polcon.

Még mindennapjaink része, tartozéka. Az emberiség, így a magyarság döntő része is még egyáltalán nem valami elvont tudományos fantasztikus jövő steril elitségét éli, és megmaradásának döntő tényezője marad a kultúrája. A folyamatok végén úgyszólván ebben fejeződik ki, hogy megmaradtunk.

Ma, amikor éppen azt akarják elhíttetni, hogy egyedül a miénk társtalán, vidékies, érdemtelen, nagyon erosen érezni érdemes, hogy a mi zengo anyanyelvünk épp úgy az idok végtelenjéből jön velünk és bársonyos, nagy meleg árnyalatok hordozóivá csiszolódt, mint bárkié bárhol a világon.

A kultúrának pedig nem versenypályái vannak, hanem o maga a megérkezés, o maga egy utazó mennyország. A miénk is az, hiába hiszik és mondják egyesek, hogy hova tartunk, ahová érünk, ott értelmetlenség ragaszkodunk hozzá. Mi féltve érezzük, hogy éppen ez köt össze bennünket jóakaratan, a szépség szeretetében mindenivel.

Laura egy szegedi tanára aforisztikusan tömör valamásának szellemi szerkezetére, miszerint Cegléden született, de lelke Nagykorörsön jött a világra, Faragó Laura is mondhatja: Pécelen születtem, de lelkem a népköltészetben látta meg a napvilágot.

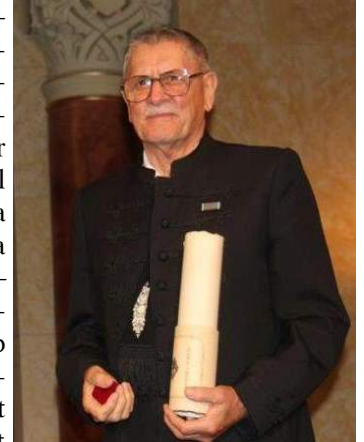
A szépség, a tisztaság, a kultúra pódiumán valahányszor kigyúl az a páratlan sugárzás, felizzik az ívfény, amikor az ő hangja mutatja föl nekünk ezt a hangokban aranyló, gyönyörű múltat.

Ez a múlt a mi jelenünk: attól, hogy élve éltethetjük, a legszegényebb népeknek, nyelveknek, nemzeteknek, így a magyarságnak is ragyogóan gazdaggá teheti sorsát.”

Lászlóffy Aladár - Faragó Laura honlapjáról

„MATUSKA MÁRTON ÚJSÁGÍRÓ DÉLVIDÉKI TÉNYFELTÁRÓ MUNKÁSSÁGA MAGYAR ÖRÖKSÉG” - (DEÁK ERNŐ)

Matuska Márton 1990-ben kezdte el munkáját történelmünk e tragikus eseményeinek föltárására. A Magyar Szó, a délvidéki magyar napilap 1990 októberétől 1991 februárjáig naponta közölte Matuska tollából a *Negyvenöt nap negyvennégyben* című tárcát, mely a témakör addigi legteljesebb összefoglalója volt. A szerzőnek kevés dokumentum állt rendelkezésére, kutatását



főleg az akkor még élő, a nyilatkozásra vállalkozó tanúk közlésére alapozta. A lapban közöltek könyv formájában jelentek meg 1991-ben a Fórum Könyvkiadó és a Magyar Szó közös kiadásában. Tevékeny részese volt a *Temetetlenholtjaink* című, 1991-ben készült dokumentumfilmnek. Feltáró tevékenységét azóta is töretlen lendülettel végzi, a témával kapcsolatos írásai folyamatosan jelennek meg: *A megtorlás napjai* (1991, 1992, angol, francia, német nyelven); *Hazánk, a mostoha* (1994); *Hiányzunk egymásnak* (1997); *A temerini razzia* (társszerző, 2001); *Újvidéktől Újvidékig* (2002); *Három mártírunk* (2002). Önzetlen egyénisége sok történést indított el az 1944-45-ös események kutatásának rögös útján. Ismeretterjesztő előadásokat is tart a témában, magyarul területeken, határon belül és kívül.

Matuska Mártonnak a délvidéki magyarságért végzett közéleti tevékenysége is jelentős: alapító tagja és elnökségi tagja a Vajdasági Magyar Demokratikus Koalíciónak, alapító és intézőbizottsági tagja és a Vajdasági Magyar Demokrata Pártnak, elnökségi tagja a Vajdasági Magyar Művelődési Szövetségnek, 1996-2000-ig pedig elnöke az újvidéki Petőfi Sándor Magyar Művelődési Egyesületnek.

Matuska Márton célja a délvidéki tragédia föltárásával kapcsolatban azonban nem pusztán az emlékezés, az emlékeztetés. A Keresztény Értelmiségiek Szövetsége által megismert hiteles személye arra tanít minket, hogy keresztényként feladatunk a kiengesztelődés, a megbocsátás azoknak, akik gyűlöletből és kapzsiságból ezeket a rémtetteket elkövették; magyarként pedig együttérzésünket kifejezni azokkal a honfitársainkkal, akik személyesen, családi tragédiájuk árán szenvedték el az üldöztetést. Példája és munkássága megerősít minket a hitben, hogy az atrocitások áldozatait egyszersmind vértanúkat is, akik mártírhalálukkal tanúságot tettek hitükről, magyarságukról...

Dr. Osztie Zoltán (Laudáció részlete)



CSEKE PÉTER

NAGY KÁROLY KÜLDETÉSTUDATÁRÓL – ERDÉLYI SZEMMEL

Amikor 1985. októberének egyik éjszakáján telefoncsenésre riadtam, már hetek óta a csengőfrássszal éltem albrétben. Jó évtizede nem hallott ismeros hang visszhangzott az éterben: „Hallottuk, hogy valami gond van veletek. Miben segíthetünk?” – érdeklődött Nagy Károly professzor az Amerikai Egyesült Államokból. Tudtam, hogy lehallgatnak. Karcsi is tudta. Azért hívott. Ne gondolják éber elvtársék, hogy nincs rajtunk a világ szeme.

Egészen más hangulatot fakaszt bennem annak a nyári estének a képsora, amikor Kányádi Sándor hívott (1974-ben), és bejelentette, hogy egy fiatal amerikai szociológus szeretne felkeresni bennünket. Nemsokára Nagy Károly csemetett be Györgyfalvi úti tömbház-lakásunkba. (Hogy mit jelentettek látogatásáról a belügyi megfigyelok, errol talán más alkalommal.) Neki köszönhetően vehettük kézbe a New Brunswickban megjelent *Ótágú Síp* című irodalmi folyóirat első számát. (A magyar emigráció életrajzát rögzítő Borbándi Gyula összesen hatot tart számon.) Ha a lap 1975-ben meg is szunt, az azóta eltelt idő értéktelítettebbé tette az illyési metaforát. A 2010-es Tokaji Író Tábor szervezői például már a „sokágú síp” jegyében kívánták bemutatni a jelenkori magyar irodalom égtájait.

Nagy Károly (1934–2011) negyvenéves volt első kolozsvári látogatásakor. Olyan – időben és térben – távolra került szerzők „társaságát” hozta közénk, akiknek a nevével addig csak a két világháború közötti erdélyi folyóiratokban találkozhattam a *Korunk*, a *Hitel*, a *Független Újság*, a *Termés* hasábjain. Örömmel fedeztem fel újra magamnak Faludy Györgyöt, Flórián Tibort, Kovács Imrét. Később, amikor a népi írókkal kezdtem foglalkozni, egy *Új Látóhatár*-példány is eljutott hozzám, ama nevezetes 1971-es Németh László-különszám, amelyben újra találkozhattam Kovács Imrével, Cs. Szabó Lászlóval, ismerkedhettem a Szabó Dezsó-monográfiát író Gombos Gyulával. Miközben olyan új neveket is megtanultam, akikkel magyarországi és erdélyi rendezvényeken személyes kapcsolatba kerülhettem az utóbbi két és fél évtizedben. András Sándorra, Borbándi Gyulára, Czigány Lóránta, Ferdinándy Györgyre, Gömöri Györgyre, Nagy Pálra, Sárközi Mátyásra, Sente Imrére gondolok. Néha ez a kapcsolat azt is eredményezte, hogy megerősödjen a *Korunk*hoz fűződő munkatársi viszonyuk. Könyvkiadási szinten is (Borbándi, Czigány, Gömöri, Kibédi Varga Áron, Sárközi jelenlétére gondolok a *Korunk*-háttérű Komp-Press-kiadványokban).

A nyugati *szigetmagyarság* fogalmának későbbi megalkotója az Anyanyelvi Konferencia egyik kezdeményezőjeként és nyugati szervezőjeként (majd társelnökéül) a hetvenes években kezdett intenzíven érdeklődni a Trianon utáni magyar nemzeti közösségek

állapota, életvitele iránt. Így számtalan közös témánk akadt már első találkozásunk során. Hiszen szociológiából doktorált, szociológiát adott elő amerikai egyetemeken. (Nyugdíjazása után magyarországiakon is.) Az 1968-as nyitást követően javában folyt nálunk az 1948-ban „számuzott” szociológia társadalomelméleti rehabilitálása. Gyakorló riporterként és a népi irodalomszemlélet forrásvidékének bűvárlójaként engem pedig a szociológiai és a szociográfiai tényfeltárások módszertani gondjai foglalkoztattak. Figyelemmel kísértem az írói szociográfia – Kovács Imrénél 1945-ben megszakadt – magyarországi újrasarjadását (Bertha Bulcsu, Czák Gábor, Csák Gyula, Csoóri Sándor, Fekete Gyula, Kunszabó Ferenc, László-Bencsik Sándor, Mocsár Gábor, Varga Domokos, Végh Antal és mások muveiben), illetve az *Anyám könnyu álmot ígér* (Süto András, 1970), *Magyarózdí toronyalja* (Horváth István, 1971), *Magunk keresése* (Beke György, 1972), *Vajúdó paraszvilág* (Duba Gyula, 1973), *Gólya szállt a csurre* (Szabó Gyula, 1974) lapjain.

Ami már első beszélgetésünk alkalmával megragadott: Nagy Károly a kultúrát szerves egységében látta s láttatta. Két évtizeddel később Beke Györgynek adott interjújában tételesen is megfogalmazta, amire 1974 nyarán utalt: „Kárára válik mind a tudománynak, mind a művészetnek, de legfoképpen azoknak, akik eme ágazatok eredményeinek érintettjei – vagyis: mindannyiunknak – az, amikor megtagadja a tudós a művészt, elszigeteli magát az író a kutatótól. C. P. Snow megismertetett már bennünket azzal, hogy milyen veszélyes szétdarabolnia a szervesen egységes emberi kultúrát. De eroltetett és természetellenes lenne úgy tenni, mintha bizony Dickenst meg kellene tagadnia Dahrendorfnek, Steinbecket C. W. Mills-nek, Kovács Imrét Ferge Zsuzsának vagy Illyés Gyulát Andorka Rudolfnak. Az amerikai és a magyar szociográfiai irodalom néhány szándékbeli hasonlósága mellett több fontos különbség ezeknek az irodalmaknak a nagyon eltéro társadalmi létéből is fakad. A magyar író lehet vátesz [...] Ezt olvasói többé-kevésbé is elobb-utóbb el is várják tőle, muveit ilyen igénnyel is olvassák, mérvadó, hiteles embernek, kiemelkedo művésznek így tartják. Amerikában ritka az a kor, amelyben írókra is odafigyel a társadalom, és ritka az az író, akinek a valóságképét jelentosként fogadja el az átlagember fontos társadalmi kérdésekben. Más a tradíció.”

Hogy milyen tradíciókkal érkezett Nagy Károly az Amerikai Egyesült Államokba, a Rutgers Egyetemre? A társadalmi és nemzeti gondokat feltáró népi/írói szociográfia és az 56-os magyar forradalom és szabadságharc élményvilágával. Errol egyébként – kérdéseimre válaszolva – a *Korunk* hasábjain is beszámolt 2006 augusztusában. A *Nemzeti és emberi örökségünk* olvasható a *Történelmünk a Kárpát-medencében (1926–1956–2006)* című Komp-Press-kiadványban is. A Bethlen-díj átadásakor (2004) Görömbei



András ugyancsak hangsúlyosan szólt erről. „Nagy Károly – mondotta – nemcsak az önmegőrzést tekintette küldetésének, hanem azt is, hogy a demokrácia és a szabadság eszméit az összmagyarság tudatában ébren tartsa, és a nagyvilág számára is közvetítse. Eltökélt szándékához erőt és világképformáló ösztönzést kapott a magyar népi mozgalom személyiségeitől, Illyés Gyulától, Németh Lászlótól, Bibó Istvántól és másoktól. Bibó István »aszketikusan tárgyilagos« szemléletével adott filozófiai és történelmi távlatot és igazolást Nagy Károly személyes élményeinek. [...] Ezért gondozta nagy odaadással az angol nyelvű Bibó-kötetet.” (István Bibó: *Democracy, Revolution, Self-Determination*.) Lee Congdon-nal és Király Bélával társszerkesztője volt annak a 1956, *The Hungarian Revolution and War for Independence* című 956 oldalas angol nyelvű tanulmánykötetnek, amelyik az Atlantic Research és a Magyar Tudományos Akadémia közös kiadásában jelent meg 2006-ban.

Nemcsak a Bibó-hagyaték megismertetése foglalkoztatta amerikai évtizedeiben Nagy Károlyt. A megélt és megszenvedett történelem arra készítette a szociológia professzorát, hogy 1977-ben szabadegyetemi előadássorozatot indítson az 1960-ban alakult Magyar Öregdiák Szövetség – Bessenyei György Körben. Éspedig azzal a céllal, hogy a jelentős magyar történelmi események irányítói, vezető résztvevői közvetlenül is elbeszélhessék, és maradandó közkinccsé tethessék élményeiket. *Tanúk – korokról – Szóbeli történelem* címmel meghirdetett „oral history”-program alapján húsz év alatt huszonhárman tartottak harminckét tanúbeszámolót az általuk is alakított eseményekről. Nagy Károly szerkesztésében a Szövetség könyvben is kiadott több történelmi forrásértéku tanúbeszámolót [Wigner Jenő (*Az atomkor kezdete*), Nyeste Zoltán (*Recsk*), Duray Miklós (*A Csehszlovákiai Magyar Kisebbség Jogvédő Bizottsága*), Hogue Mihály (*Utolsó csatlás? Magyar külpolitika a második világháború végén*) és Szent-Miklós István (*A Magyar Függetlenségi Mozgalom, 1943–1946*)]. E könyvek közül hármat hasonlóan változtatban budapesti független szamizdat kiadók is újra kiadtak és terjesztettek a szovjet megszállás és kommunista diktatúra utolsó hét évében, így ezek a könyvek is – és a többi öt könyv cenzurális tilalom ellenére Magyarországra bejuttatott példányai is – hozzájárulhattak a rendszerváltoztatáshoz, adataikat ma már számos történelmi munka idézi, használja.

Joggal állapíthatja meg 1988-ban Csoóri Sándor:

„Az emigrációt korunkban o se látja szerencsétlenségnek és végzetnek, de fölmagasztosíthatónak se gondolja. Tárgyilagosan megítélve: küldetésnek itéli. Foként manapság, amikor a magyarságra olyan történelmi tennivalók szakadtak rá, amelyeknek jórészt a legszabadabban éppen az emigrációs magyarok végezhetik el. Ilyen például a kisebbségi sorsban vergődő magyarok érdekképviselete a nemzetközi nyilvánosság előtt, a politikát befolyásoló nemzetek tájékoztatása, és ilyen a hazai ellenzék hangjának a felerősítése, védelme, vagy az 1956-os magyar forradalom

történelmi szerepének a fönntartása a tudatban, kint a nagyvilágban s részben Magyarországon is...”

Közvetlenül a halála után így összegezett Pomogáts Béla: „1981 augusztusában ismerkedtem meg vele a pécsi Anya-



nyelvi Konferencián, o volt az összejövétel elsősorú szellemi irányítója: Lorincze Lajos mellett eszméltetője, a közösen vállalt felelőség és munka eszméi alapjának és kereteinek kidolgozója, megfogalmazója. Neki köszönhettem, hogy szerepet vállalhattam a mozgalom munkájában, majd megoszthattam tapasztalataimat az amerikai magyarság közösségeivel. Három évtizedet töltöttem el vele: személyiségének közelében, fáradhatatlan vállalkozó kedvének és munkabírájának mindig reménykedésre biztató varázskörében. Tevékeny és gazdag évtizedek voltak ezek, mindig új erőforrást jelentett Károly barátsága, munkabírása, küzdőselleme – a végzetesnek látszó történelmi és politikai körülményeken is mindig diadalmaskodó optimizmusa.”

Úgy emlékszem, hogy 1976-os Forrás-könyvemmel kezdődően mindenik kötetem dedikált példányát átküldtem az Óperenciás tengeren túlra. Karcsi mindenikre válaszolt. Sohasem szokványosan. Újabb vállalkozásra serkentett, nagyobb összefüggések felvillantására buzdított, de a mélybe nyúló gyökerek erdélyi roppanásainak rögzítését is számon kérte. „Szerintem nagyobb ívű, mélyenszántó tanulmányban kell megírnod, amit *tanúként* [...] átéltél” – írta például 1998. március 31-én a *Metaforától az élet felé* című kötetem átolvasása után. Később azt is megtudtam, hogy nem hagyta közömbösen a Balassi Kiadónál 2000-ben megjelent *Horváth István*-monográfiám sem, még kevésbé a magyar szociográfia erdélyi muhelyeit bemutató budapesti könyvem. Amelynek megírására 2002 oszén már ekként biztatót: „Szerintem nem is lenne még felelős magatartás magyar írónak NEM írni szociográfiát, hiszen, úgy-e, hol vagyunk még attól, hogy »itt lenne már a Kánaán«”.

Az Anyanyelvi Konferencián elhangzott előadásaiban és könyveiben – *Tanítsunk magyarul, 1977; Magyar sziget-*



világban ma és holnap, 1984); *Szigetmagyarság és szolidaritás* 1988; *Küldetésben*, 1996; *Emigránsok küldetésben*, 2000; *Járatlan utakon – korfordulók világában*, 2003; *Amerikai magyar szigetvilágban*, 2009.) – a magyar nyelv és kultúra külföldi megtartásának, muvelésének módozatait, a kettos kultúra küldetésszeru vállalásának jelentoségét elemezte. Életútja összefoglalásaként értelmezhető a *Járatlan utakon*, amelyet halála után gyakorta fellapoztam.

Ennek a kötetnek az összegzéseire is gondolok, amelyeket a történész Jeszenszky Géza objektivitása így emel piedesztálra:

„Kettos küldetés volt, amit Nagy Károly és számos elvbartja, a hasonlóan gondolkodó nyugati magyar szervezetek végeztek: fenntartani a befogadó államok magyar közösségét és magyar nyelvre, magyarságismeretre tanítani gyermekeiket, valamint hatni a vasfüggöny mögött élő Kárpát-medencei magyarságra, megmutatni számukra a demokratikus alternatívát, segíteni, hogy orizzék meg jó hagyományait, hitüket egy jobb jövőben. De Károly nemcsak az amerikai világnak volt egyik motorja, tanította diákjait, ébren tartotta az amerikai társadalomban az 56-os forradalom emlékét, megszervezte és szerkesztette Bibó István legfontosabb írásainak angol kiadását, és mindig megszólalt az amerikai sajtóban, ha védeni kellett a magyarság hírét, értékeit, kisebbségi jogait.”

„Terveink szerint 2011 tavaszi szemeszterét töltjük majd Budapesten – jelezte jó előre –, megint az ELTE és a Debreceni Egyetem hívott tanítani. Ha és amikor 2011 tavasza folyamán Magyarországon lesztek: feltétlenül várunk Benneteket a Keleti Károly utcai lakásunkba, mondjuk például húsvéthétfőn, szépasszonykáinkat meglocsolandó. Kérünk, jelentkezetek! Szép tavaszt kívánva köszöntünk Benneteket, Katival együtt, baráti szeretettel. Ölel, Károly.” Újabb megerosítésként: „A 2011. tavaszi tanulmányi félévre a Debreceni Egyetem és az Eötvös Loránd Tudományegyetem ismét meghívott egy-egy kurzus tanítására. 2011. január 15-én érkezünk Budapestre, és június 12-én repülünk vissza az USA-ba. Otthoni lakásunkban címünk ez: Dr. Nagy Károly és Katalin, 1024 Budapest, Keleti Károly utca 17. 1/1, telefon: 1-315-2276, mobil: 30/591-8088.”

A tervezett húsvéti találkozás örökre elmaradt.

De továbbra is hozzám szólnak az amerikai magyar szigetvilág gondjairól tudósító könyvei, idézik hangját az irattartóból kikívánkozó levelei. Most már sosem tudja meg, hogy elsoként az o neve ugrott be, amikor az 1999 októberében megjelent *Nevelo egyház*-súlypontú számunk megtervezéséhez hozzáálltam, és arra kerestem a választ: az erdélyi hagyományok és a nyugati modellek mennyiben segítik elo a 21. századi értékrend kialakítását? Hiszen negyedszázadon át küszködött az amerikai hétvégi iskolák muködtetési és tankönyvellátási gondjainak megoldásával. Válaszleveléből az derül ki, hogy *Nyugati és kisebbségi magyar pedagógusok együttmuködése* címen számíthatok kéziratára. Mindenben

számíthatunk rá, amiről úgy gondolta, hogy felkészülhetünk a 21. század első évtizedeiben ránk váró feladatokra. Távollatról szemlélt bennünket, és messzibbre látott? Vagy pedig mélyebb valóságismerettel rendelkezett? Számomra nem kétséges: ma sincs idoszerubb feladat, mint amire levelében engem is figyelmeztetett: ne a múltról cikkezünk, hanem a jövődo alakításának módozatairól. Az együttmuködés feltételeiről. Kárpát-medencei vonatkozásban épp úgy, mint a magyar szellemi muhelyek világszintu hálózatának a megteremtésével.

Dr. Karoly Nagy, 76, professor emeritus, (May 24, 1934 in Nyiregyhaza, Hungary - Maz 3, 2011, New Brunswick, NJ.) participated in the 1956 Hungarian Revolution as the Erdosmecke Revolutionary National Council's elected president.

He emigrated to U.S. after the Soviet suppression of the revolution. Dr. Nagy earned a psychology B.A. (1962) at Rutgers University, a sociology M.A. (1966) and Ph.D. (1970) from the New School for Social Research in New York City.

He taught at Middlesex County College, Rutgers and Montclair State universities, and in Hungary at Janus Pannonius, Eötvös Loránd and Debrecen universities.

Dr. Nagy dedicated much of his life's work to the rights of minorities and to the preservation of Hungarian language and culture. He took advantage of his position as a U.S. professor to lobby for justice in a Hungary still under Communist rule.

His seven books and over 100 studies have been published internationally.

Dr. Nagy was a plenary member of the Hungarian Academy of Sciences and the recipient of the Imre Nagy Commemorative Plaque (1993), the Merit Order of the Republic of Hungary (1999), the Gabor Bethlen Award (2004), and the Hazám Award (2009).



Hornyansky's artwork



STEPHEN BESEDITS

NICHOLAS HORNYANSKY, ONE OF THE REMARKABLE EARLY HUNGARIAN-CANADIANS

Born in Budapest on August 11, 1896, Nicholas Hornyansky studied under some of Hungary's ablest artists: Ede Ballo, Viktor Olgyai and Vilmos Aba-Novak. He had his first public display not long after his sixteenth birthday. Going abroad, he furthered his education in Vienna, Munich, Antwerp, and Paris. In Antwerp he was under the tutelage of Frans Hens, the distinguished Belgian painter, watercolorist, engraver and draftsman, and in Paris he trained in the atelier of Alfred Porcaboef.

Like other artists, Hornyansky was influenced by a number of contemporaries and predecessors; in his case, Van Eyck, the younger Breughel, El Greco and Diego Rivera. However, it didn't take him long to develop his own distinctive style marked by unusually fine and colorful work.

In 1927 Hornyansky married, taking Joyce Feldtmann as his wife. They had two children, Michael and Barbara. In 1929 the entire family emigrated to Canada, choosing Toronto as their new home. Hornyansky remained a resident of the city until the end of his life.

1929 was a most auspicious year in world history for it ushered in the Great Depression. Canadians reveling in un-

precedented and uninterrupted prosperity nowadays cannot imagine the hardships prevailing during the Great Depression. Reflecting on those difficult times, the distinguished historian Pierre Berton wrote in his *The Dionne Years, A Thirties Melodrama* (1977): "No country was hit harder by the Depression than the Dominion of Canada. No people suffered more severely than its citizens. No

Western industrial nation entered the decade of the Thirties with fewer social services. [...] The lifeline of an export trade based on staple raw materials was choked off by the economic nationalism of former customers. Between 1929 and 1933 the total national income dropped by almost 50 per cent." Disposable income of Canadians nowadays is limited only by personal initiative but in the Dirty Thirties money was scarce. As a result, the purchase of fine art dwindled to practically zero, making it even more difficult for struggling artists to eke out a living.

Hornyansky's reputation gained in Europe helped immensely in these tough times; initial exhibitions of his works, particularly his well-known *Ice-Man*, were met with a gratifying and favorable response by fellow artists, critics and the general public.

Joyce, a talented cellist, also readily adjusted to the new environment. She moved in the same Toronto musical circles as Géza de Kresz and performed solo and as a member of various ensembles with considerable acclaim. At the performance of the Summer Symphony Concert conducted by Sir Ernest MacMillan in the Eaton Auditorium on August 25, 1932, she was the featured assisting artist. All the proceeds from the performance went to the aid of the Unemployed Musicians' Fund. According to the published correspondence between Northrop Frye, the influential academic critic, and Helen Kemp, his future wife, Joyce was a beautiful, determined and headstrong woman who was relentless in the pursuit of her goals.

Between 1931 and 1942 Hornyansky participated in every Spring Exhibition of the Art Association of Montreal (which became the Montreal Museum of Fine Arts in 1948). In subsequent years his involvement was sporadic; his last appearance was at the 1960 showing. He was also a regular



"NICK" HORNYANSKY IN SKETCHING TRIP, GEORGINA BAY, 1940





exhibitor in Toronto art galleries, exhibited in several major American and European cities, and took part in the 1939 World's Fair in New York City and the Modern Sacred Art Exhibition in Buenos Aires in 1953.

According to William Colgate's *Canadian Art, Its Origin & Development* (1943): "Canadian etchers whose work entitles them to mention are [...] Nicholas Hornyansky for his high pitched colour plates which so often sing in a major key." Paul Duval in his *Canadian Drawings and Prints* (1952) refers to Hornyansky's etchings as "fastidiously finished landscape reports." His color etching, *Closing Time*, became the first Canadian print to be placed in the Permanent National Collection of Prints of the Library of Congress, Washington, DC. In 1955 he was the recipient of the G. A. Reid Silver Memorial Award, named after the outstanding figure of Canadian arts.

Given to innovations and new artistic expressions, Hornyansky is credited with the discovery of the "superimposed grain" aquatint color-printed etching as well as the positive aquatint.

He is best known for his colored etchings and aquatints of the Ontario, Quebec and Maritime landscape. The Toronto and Early Canada picture collection at the Toronto Public Library contains over a dozen of Hornyansky's colored aquatints of such beloved landmarks of the city as St. Lawrence Hall & Market, Colborne Lodge, Holy Trinity Anglican Church, Fort York, and Osgoode Hall. Two of Hornyansky's works in the National Gallery of Canada are *Osgoode Hall*, a color etching and aquatint dating from around 1940, and *Sunshine on the Bluffs, Scarborough, Lake Ontario*, an etching done in 1932.

It is often forgotten that Hornyansky was a very accomplished portrait painter. A multitude of eminent people had portraits done by him, among them Miriam Rothschild, Lord Newton, and Baron Wittert Van Hoogland. His painting of the famous Roman Catholic prelate Cardinal Mercier was hung in the Mercier Commemorative Hall in Belgium.

A member of several Canadian and American professional associations, Hornyansky was a founding member of The Guild of All Arts and served as president of the Society of Canadian Painter-Etchers and Engravers (CPE) from 1944 to 1947. With the CPE he founded the Print Cabinets of the Royal Ontario Museum. He was made an Associate of the Royal Canadian Academy of Arts in 1943.

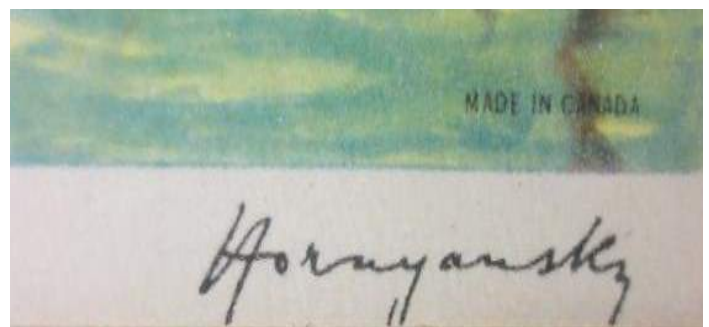
For years he was an esteemed member of the Arts and Letters Club of Toronto. The club, founded as an arts club in 1908, played a crucial role in the history of all the arts in English Canada. In 1960 the International Institute of Arts and Letters (Swiss Incorporated) made him a life fellow. It was no small honor for among the other life members of this august organizations were such world-renowned luminaries as William Saroyan, Jean Cocteau, and Marc Chagall.

For more than a dozen years, beginning in 1945, he taught printmaking at the Ontario College of Art. Hornyansky

often contributed to the general and professional literature on a variety of subjects; his article in the 1947 issue of *Canadian Art* describes the steps involved in the process of making a soft-ground etching.

Hornyansky was an active figure in the affairs of the city's Hungarian community. In addition to being a prominent member of the Lutheran congregation, he played a leading role in the establishment of Hungarian House. It was Hornyansky's fervent hope that it would serve as a "second home" to every Toronto Hungarians who did not belong to a church or a political party, and that it would help to keep second-generation Hungarian Canadians "Hungarian."

Hornyansky died on May 25, 1965. The Fall 1965 issue of the *Arts and Letters Club Bulletin* paid homage to his memory in the following words: "Nick was for many years a great friend of the Club. He loved to explain the annual Print Show which he organized with such skill. He attended most evening meetings where he was always surrounded by admirers of the great master [...] He was world renowned as a printmaker in which art he pioneered many techniques [...]" Since his death numerous exhibitions of his works have been held in museums and art galleries throughout Ontario. In 1978 the Nicholas Hornyansky Book Trust Fund arranged for the reproduction of more than 300 of his works in a deluxe limited edition... (*Vasváry Collection Newsletter, Archives*)





MÓRICZ ZSIGMOND

A FÜTTYÖS KISFIÚ

Van nekem egy kis keresztfiam, aki rám maradt örökségben, mert apja-anyja meghalt. Boldogtalan életek gyümölcse. (Ó, azok a házassági balesetek!...) Nagyon édes kis kölyök, túl kicsi még ahhoz, hogy fel tudja fogni, milyen csapás az árvaság, s a vére pezseg, az eszecskeje nagyszeruen működik, az élet tombol benne.

Beadtam egy nevelointézetbe Pest környékén, s mindjárt az első félévben tiszta egyes bizonyítványt kapott. Ott lakik az internátusban, és nagyon meg voltam nyugodva a sorsa felől.

De mi történik? Egyszer csak húsvétra intot kapok.

Nagyon meghökkenem, s mindjárt kiutaztam hozzá.

Eloszor is az internátusba mentem. Kérdeztem a felügyelőt: milyen a gyerek, nem tanul?

"De tanul az."

És mégse tudja a leckét?

"De tudja!"

Akkor erkölcsi tekintetben van ellene kifogás?

"Nincs, nagyon kedves gyerek, mindenki szereti."

Nem értettem. Ha az internátusban jól viseli magát, mit csinál az iskolában? Megyek oda, keresem a tanárát:

- Kérem, tanár úr, miért kapott intot az én kis keresztfiam?

A tanár rám néz, s azt mondja felindulva:

- Ja, a füttyös?... Nekem nincs más fegyelmi eszközöm, azért küldtem intot a szülőknek.

- Miért mondja füttyösnek, tanár úr? - kérdelem kissé ingerülten, mert rögtön ráragad az emberre az indulat; mert az indulat valami olyan lélekhullám, "halálsugár", ami kilövell az emberi szívből, és fölgyújtja mindenkinek az érzéseit, akit csak elér... Nem szeretem, hogy az én kis gyerekemet, a kis árvát, gúnynévvel említi a tanárja.

Kiderült, hogy egy iskolai óra végén, mikor csengettek, az én kisfiam nagyot füttyentett. Örömeiben, hogy megsza- badult.

És a tanár rossz néven vette.

- De az istenért, az internátusban, ahol az egész éjszakát s a nap túlnyomó részét tölti, meg vannak vele elégedve, hát egy füttyért így meg kell fegyelmezni az iskolában egy hat- éves gyereket?

- Kérem, én nem vagyok könnyelmu ember - mondta a tanár magából kikelve, s a hangja harsogott, mint egy bakakápláré -, reméltem, hogy korát tekintve, még nem lehet nagyon elromolva az erkölcsisége, és két hétig rajta tartottam a szemem! Elhatároztam, hogy rendes embert faragok belőle. S két hét múlva ott tartottam, hogy makacsabb volt, mint az első percben... Sírt..., ömlött a szeméből a könny..., s mikor azt mondtam neki, hogy ezért ne sírj, hanem köszönd meg: akkor dacosan azt felelte: "Nem sírok." Akkor küldtem, csak ezek után, az intot.

Néztem a tanárt. S visszaemlékeztem saját gyermek- koromra. Rettenetes az, ha egy tanár egész energiával ráveti magát a diákra, s hogy nincs olyan jeles diák, akit o abban a percben be ne szekundáztasson, amikor akar. Velem is állott szemben a latintanárom, s az orra egy centiméterre volt az enyémtől, és nagy, barna szemét belemeresztette a szemembe, és dohányfüstös leheletétől majdnem elszedültem: miért tette ezt? Nem készültem. És o be akarta bizonyítani, hogy nem készültem. És ahelyett, hogy egy pillanat alatt konstata- lta volna, és férfiúi fölényrel továbbereszt: oly sokáig kí- nozott, míg az egész osztály előtt nem igazolta, hogy nem érdemlem a jelest, még a jót sem, még az elégségest sem. Semmit sem érdelek. Mivel azonban az iskolában hírne- vem és tekintélyem van, s o kénytelen megadni a jót, sot a jelest is, mert a napi feladattól eltekintve, általános latin- tudásom messze fölötte volt az osztályén: legalább ezt a bosszút vette rajtam, hogy megtépázza a becsületem.

Párbaj volt.

És én ezt a kemény kis tanárt nézve, megrémültem a kis keresztfiam sorsáért: meddig fogja bírni egy hatéves gyermek ezt a harcot a felnottel?

- Köszönöm, tanár úr, a felvilágosítást, de kijelentem önnek, hogy ha egy hatéves gyermekben van annyi lelkiro, annyi férfiaság, hogy egy tanárnak kétheti "ellenorzése" után is még ki tudja jelteni, mikor sír, hogy: "Nem sírok!" - akkor ebben a gyerekben valami nemes anyag van. Jó, hogy figyelmeztet rá, mindent el fogok követni, hogy ez el ne tunjön belőle, ez az érc és acélosság.

A tanár kemény komolysággal nézett rám, és én azt gondoltam: nem volna szabad olyan embernek tanári pályára menni, aki nem tud mosolyogni. A gyereket kivettem az in- tézetből, és egy másik városban, egy más internátusban helyeztem el. Az elrontott becsületet az életben is nehéz kireperálni, de az iskolában lehetetlen. A gyerek, mint tap- asztalatlan, gyakorlatlan vívó áll szemben a tanárral, s min- den egyes feleletnél assaut-kra megy a verseny.

Két hét múlva már elmentem kérdezősködni, hogy viseli magát. Az igazgató kedves, nyájas úr. Mikor megtudta, ki után érdeklödöm, felcsillogott az arca:

- A kisfiú? Az egy nagyon eredeti, kedves gyerek. Mikor legelőször bementem az osztályba, felugrott a helyéről, hozzám szaladt, és megölelt, megcsókolt. Kérdeztem, ki ez a közvetlen gyermek. A tanító néni elmesélte, hogy ot is meglepte azzal, hogy a nyakába ugrott s megcsókolta. Per- sze, a kisfiúk inkább morcosak és félénkek, és örülnek, ha mozdulatlan ülnek a padban. Nekünk kell oket magunkhoz szoktatni.

Szeretettel néztem az igazgatót, igen, ezt a hangot vágytam hallani egy pedagógustól.

- Be-behívtam az irodába egyért-másért, apróságokért, krétát, spongyát küldtem le vele, s mindig nagyokat köszön: "Alázolgája..." Egyszer csak azt mondja: "Igazgató bácsi, de



LOSONC CSONGOR

TÚRÓSTÉSZTA THURSDAY

maga jó magyar ember, látom." "Miből látod, kisfiam?" "Hát olyan magyar virágos bútorok vannak a szobájában."

Nevettünk. Az igazgatóból valami kellemes jóakarát áradt. Én, sajnos, egész iskolai pályámon nem találkoztam ezzel a meleg, jó vonzással.

Ha végiggondolok a sok iskolán, ahol jártam, mindenütt csak kemény, leckéztető s megleckéztető szemeket látok. Összehúzott szemöldökök; zsebből elovett félelmes noteszek; felelés közben rosszakarattal hallgató tanári szájak; mindig a fáradt, kedvetlen, szórakozott ellenfél, a "tanár úr", aki tiszteletet kíván, és elvárja, hogy messziről levett kalappal köszönjön az ember.

Azt mondja az igazgató:

- Mindig úgy köszön a gyerek, hogy: "Alászolgája!" Azt mondom neki: "Nézd csak, kisfiam, nem hallottad te azt, hogy itt mindenki úgy köszön nekem, hogy kezét csókolom?" "De igen!" "Hát akkor te miért nem köszöntél úgy?" Azt mondja komolyan, bátran: "Igazgató bácsi, én tudom, hogy így köszönnek, de én ezután se fogok így köszönni." "Miért?" "Azért, mert a noknek úgy köszönünk, ugye, hogy kezét csókolom? De mi, férfiak, csak nem fogunk egymásnak így köszönni?..."

Nagyot nevetett az igazgató ezen is, én is.

De az én szememben egy kis könnyecsepp melegsége volt. Talán más ember lett volna belőlem, ha én is találkoztam volna valaha, a gyermeki szív fogékonysága idején, egy ilyen meleg, megérto lélekkel... De én szörnyűségeken nehéz harcra mentem át az életben: iszonyodva gondolok rá, ha csak egy napra is vissza kellene menni a diákkorba.

Hát persze, csakhogy én nem voltam ilyen szeretetre méltó kisgyerek, bár valamilyen én is voltam...

Milyen is voltam?... Nem voltam füttyös kisfiú, én egy megijesztett kisgyerek voltam: a régi pedagógia áldozata, aki dacosan és csökönyösen lépett ki az életbe, és vad ellenszeggüléssel fogadta a sors szigorúságát, mint egy tanári igazságtalan kalkulust...

És valóban ma sem tudok megharcolni a célért, csak szenvedni és kivárni az igazságot.



A tábor jóságos konyhatündérei

A torontói Robert Street-en levő Magyar Református Evangélikus Egyház szervezésében az idén is megrendezték a hosszú évek óta tradícióvá vált hittan tábort. A magyar ajkú gyermekeknek szervezett egy hetes vakáció csodálatos és hatásos módon közvetíti mindazon emberi értékeket, amelyek útjelző táblák és kapaszkodók lehetnek a földi élet során.

A közel harminc fős gyereksereg Nt. Mező Éva irányításával és a vezetőkkel június 29-én, az iskolai szünet első napján indult útnak az ontáriói Kushog-tó mellett fekvő kempinghelyre. Már a négy órás út alatt is összehangolódtak a csapat, amit az első estén szervezett ismerkedős játékok, csapatépítő programok tovább erősítettek.

A táborban minden nap a frissítő jógával indult, ahol kifújtunk magunkból minden álmosságot és kinyújtottuk a végtagjainkat, hogy a reggeli elmélkedésen éberem vehessünk részt. Majd reggeli és énekóra következett, amit kiscsoportos bibliaóra, kézműves foglalkozás és a tábor egyik legjobban várt eseménye: az ebéd követett. Korántsem az éhenkórászságunk, vagy a többi program minősége emelte az ebédet a nap koronájává, hanem azok a lelkes szakácsnők, akik szívükből-lelkükből főztek. Az igazi otthon íze, a hamisítatlan magyar ételek minden fogása gasztronómiai paradicsommá tette az nyitott ebédlő sátrat. Szállóige és jelszó lett a „túróstészta Thursday”, hiszen a legnagyobb kedvenc a házi tésztából készült igazi magyar túrós tészta volt. Valóban: mintha a karácsonyi vagy szülinapi ajándékot várták volna a gyerekek, olyan izgalommal számolták vissza a napokat a keddi túrós tésztáig.

Az ebéd utáni csendes pihenő után vízi játékokat szerveztünk, amikor mindenki kedvére kipancsolhatta magát a kristály tiszta vízű tóban. Mint valami törvényszerűség, ahogy bementünk a vízbe, mindig kezdett esni. De "aki Istent szereti, annak minden a javára válik," így az esőfelhők elvonulását követően újból alkalom nyílt az úszásra, ami azt jelentette, hogy a betervezett napi egyszeri vízi program helyett többnyire kettő lett. Az úszás után jöttek a szabadidő játékok, amikor mindenki közösen örült az együttlétnek, és önfeledten nevetett. A vacsorák alkalmával ismét a legfinomabb magyar ételek kerültek az asztalra.

A vacsorát követő játék után a tábortűz is felgyulladt, amely köré sorakozva, a tóparton, a tiszta levegőn felcsendültek a szép magyar nép- és egyházi dalok. Ekkor érezhetjük igazán azt a csodálatos harmóniát, amely a táborozókat a tájjal összekapcsolta. Ez még a felnőtteknek is leírhatatlan élményt jelentett. Talán ennek is köszönhető az, hogy azok, akik az elején nehezebben fejezték ki magukat magyarul, pár nap elteltével már sokkal gördülékenyebben és bátrabban beszéltek...





SAJGÓ SZABOLCS - TRANSLATION BY VALERIE WOODS

áldott állapot

fényben úszik néha az éjjel
a nappal meg sötétben
és az egyik kéz néha
a másikba téved
mondogatod

a táblákat letörlik egyszer
és egyszer minden mécses kialszik
bennem
benned

egyikünk a másiktól mindig előbb
hamvad ki
és előbb is születik
mindig

a föld meg kering tovább
az árben
ami növekszik tágul
kívül
belül
és egyre nehezebb

miként a várandós asszonyok
hasa

naponta

naponta megölöd
az álmod
reggel hét és este tíz
között
mi lesz ha egyszer
nem találod
mert rád unt
s már máshoz költözött

talán ma

beúszik észrevétlen
átkarol
a sok zaj között
egy ritka szó

talán ma csillapul a fák zihálása

blessed state

sometimes the night swims
in the light with the darkness of the day
and sometimes one hand
slips into another
so you say

one day all blackboards will be wiped clean
and all bonfires will cease
in me
in you

one of us will always turn to ash first
and one of us will always be born
before the other
always

the world continues to orbit
in empty space
and whatever grows also stretches
outside
inside
becoming heavier and heavier

like a pregnant woman's
Abdomen

daily

daily you kill
a dream
between seven in the morning
and ten at night
what will happen if one day
you can't find it
because it gets bored
and moves in with someone else

perhaps today

a rare word
floats in undetected
and embraces you
in the surrounding noise

perhaps today the panting of trees will ease



LOSONC CSONGOR

AZ ÉLET IS CSAK EGY SZÍNDARAB?

Mindig is érdekelték az érdekes emberek. Azok, akiket a sablon, az átlag, a hétköznapi furcsának, érthetetlennek, akár bolondnak nevez. Felnéztek azokra, akik mernek lépni, a saját utukat járni, majd ha kellett, tovább állni. Motiválnak a leszukült vajdasági gondolkozást megkerülve a " Mi leszel ha nagy leszel " kérdést válasz nélkül hagyó, szabad lelkek. A topolyai születésű Kokrehel Juli volt testnevelő szakos, ex-színész, egyetemista, szociális munkás, önkéntes és még hosszú lenne a felsorolás. Inkább ot kérdezem, hogy indult útnak és mik azok az állomások és tanulságok, amik meghatározták az életét.

Kezdjük az elején...

A gimnázium befejezése előtt nem tudtam, hogy hova tovább. Sok minden érdekelt egy bizonyos szintig, de semmi sem igazán. Legalábbis nem annyira, hogy világosan rámondhattam volna valamire: na, ezt akarom! Vagyis volt: a gyerekek. De hagytam magam lebeszélni eredeti elképzelésemről, miszerint óvónó leszek. Ekkor még hevesen ellenálltam a Színművészeti Akadémia csábításának, mondván: rendes, polgári hivatást választok (ehhez a heves ellenálláshoz az is hozzájárult, hogy abban az évben, amikor érettségiztem – 2004. -, nem nyílt magyar nyelvű tagozat Újvidéken). Anyu biztatott a testnevelési egyetemre. A mozgás mindig is kiemelkedő helyet foglalt el az életemben. Az egyetlen pozitív függőségnek (a testmozgásnak) megjelennek az elvonási tünetei, ha hosszabb ideig nem gyakorlom. Ilyenkor nagyon rosszul kezdem magam érezni a borömbben. A futáshoz menekülök olyankor is, amikor megbénít a sok negatív érzés, gondolat. „Kifutom” magamból ezeket, és újra van erom a továbblépéshez. A másik szerelmem a tánc. Legyen az bármilyen - néptánc, latin-amerikai, standard, flamenco stb. -, egyaránt jelenti számomra az osziséget, ösztönösséget, erotikát, vadságot, a szenvedélyt. Amikor a testem mozog, a lelkem és az agyam nyugodt, mert nem ér rá hülyeségeken mészálni. De mivel aktívan nem foglalkoztam sporttal (sokkal inkább már a színjátszással), így az embereket meglepte, hogy miért iratkoztam testnevelésre. Volt egy pillanat - erre határozottan emlékszem -, amikor az egyetemen egyik gyakorlati órán, bemelegítésként, futottunk körben a teremben, és én magamban azon kezdtem el nevetni, hogy mi a csudát keresek én itt. Ekkor már bekapcsolódtam az Újvidéki Színház Színes Szilánkok Diák-színpadának munkájába, és buvöletbe ejtett a színház. Megkíséreltem ellenállni, és megmaradni a testnevelési egyetemen, de minden próbálkozás ellenére szeptemberben a Színművészeti Akadémia tízes termében találtam magam, ahol a pótfőlvételin a tanárok érdemesnek találtak arra, hogy felvegyenek.

Majd a színház jelentette és megtestesítette mindazt, amivé féltem válni az életben. Adott sok örömet, szabadságot és sok sebet. Tanultam az elfogadást és azt, hogy ne csak feketének és fehérnek lássam a világot. Segített felfedezni és meglátni magamban az embert, akinek nem csak erényei vannak, hanem hibái, gyengéi, bunei is. Akiben ott lakik a rossz is, nem csak a jó. Megmutatta azt, hogy nem kell feltétlenül mindenről ítéletet mondani, hogy ez most jó vagy nem jó, mert sokszor elég, hogy az a valami csak VAN. És így jól van.

Megtanított a hitre. Csak azzal tudom megnyerni a másikat, hogy o is higgyen abban, amiben én, ha nekem nagyon erős a hitem (pl. ha egy zenészen azt látom, hogy o teljesen elmerül a zenélésben, mert annyira az övé, és annyira hisz benne, ez rávesz arra, hogy én is szépnek lássam a muzsikáját és gyönyörködjek benne).

Egy pap barátom mondta, hogy nagy események előtt o mindig nagy lelki mélységeket, sivatagot él át. Aztán látja csak, hogy abból a szenvedésből mennyi gyümölcs születik. Hasonlót tanultunk mi is az akadémián. Azokból a próba-folyamatokból szoktak születni a felejthetetlen alakítások, amikor a színész átéli a „poklot” és megharcol magában. Szinte mindenben így van ez.

Örök emlék marad számomra Shakespeare Vihar c. darabjában Ariel szerepe. Abban a szerepben ficáncolni, lubickolni, úszni, könnyeden lebegni lehetett, hisz maga Ariel figurájának meghatározása is az, hogy légi szellem. Nagyon szerettem játszani.

Úgy indultam el az akadémiára, hogy én örökre eljegyzem magam a színházzal, se család, se semmi más nem kell és nem elégít ki, csak ez. De az akadémia éve alatt bebizonyosodott, hogy nem így van. Hiányt kezdtem érezni. Dühített, hogy a színház elveszi a vasárnapjaim, nem tudom előre látni, mikor lesz szabadidom, pedig egy csomó dolgot szerettem volna még csinálni. Ismét éreztem a szükségét annak, hogy gyerekekkel foglalkozzam. Csak nem tudtam, milyen formában. Furcsa erről beszélni, mert alig 2 éve döntöttem el, hogy otthagytam a színházat, és nem biztos, hogy ilyen röpké távlatból az ember jól ítéli meg a helyzetet. Most úgy látom, hogy én akkor nagyon bizonytalan és zavarodott voltam. Igyekeztem megmutatni, hogy beleválok vagyok és mindent bevállalok.

Bár azt mondták, hogy jó színész vagyok, én mégis elveszettnek éreztem magam. Sok mindenben még most is így van ez, de ami változott, az az, hogy talajt érzek a lábam alatt.

A szociális munkás szak...

Amikor egy barátomon keresztül már másodízben hallottam a szociális munkás szakról Szegeden, úgy éreztem, ez a hívás nekem szól. Jelentkeztem, felvettek. Örültem. Ámultam. Nem értettem. Hogyan fogom majd a színházi próbák, előadások mellett gyozni az órákra való utazgatást, vizsgázást. A válasz egy medjugorjei zarándoklat után szüle-



tett meg bennem. Olyan volt ez, mint egy meghívás, amit nem te választasz, küldték onnan fentrol, te pedig eldöntheted, hogy igent mondasz rá vagy nem. Annyit éreztem, hogy a színészi pályán nem találok a helyem, hát igent mondtam rá.

Azon a nyáron volt még egy meghatározó élményem: a barátommal egy hónapot töltöttünk Nagyszalontán Bőjte Csaba ferences atya gyermekvédelmi házában, ahol utcagyerekek élnek, vagy olyanok, akikről a szüleik nem képesek gondoskodni. Mintha megtaláltam volna azokat a gyerekeket, akiket „kerestem”. Az érzelmi sivárságban, elhanyagolásban, bántalmazásban növekedett gyerekek nagyon sok mindenre tanítottak. Henry Nouwen Jézus nevében c. könyvében ráleltem egy mondatra, és úgy érzem, nekem (is) szól: „Menj, és éljél a lelki szegények között, ok majd meggyógyítanak téged.”

Sokan kérdezik, hogy hiányzik-e a színház. Azt szoktam felelni: nem. Igen, néha nosztalgiazom, és színésznőnek



képzelem magam, de teljes bizonyossággal tudom, hogy jól döntöttem. Az az iskola, az a pálya, amin 2 éve elindultam, nagyon sok örömet adott már idáig is. Többször rácsodálkoztam már, hogy jó, mennyi összecsengés van ez és a színészet között. A beleélés, empátia, a másik elfogadása, a folyamatos törekvés önmagam megismerésére, a kreativitás. Csak talán mindez olyan formában, ami az én személyiségemnek jobban megfelel. Az akadémián azt is tanultuk, hogyan ismerjük fel és raktározzuk el az érzéseinket. A fájó dolgainkat meg kell fájtatni. Csak akkor tudok érzést közvetíteni a néző felé, akkor fog rá hatással lenni, ha én is azt velomig átélem. A saját fájdalmaim hozzásegítenek, hogy könnyebben beleéljem magam a másik ember helyébe. Mindez újra visszaköszön.

Olykor elkap a félelem, hogy midenhez értek egy cseppet, de semmihez sem igazán.

Ami nekem szenvedést okoz, az a magány, illetve a társ

hiánya. Gyötrelmes volt az az időszak is, amíg hazaköltözésem után csupán itthon ültem, tanultam és járogattam át Szegedre a szüleim költségén. Kiszolgáltatottság, függőség. Mihasznának, ingyenélőnek, semmirekellőnek éreztem magam és igyekeztem minél több hasznos tevékenységet találni. Az ifjúsági csoporttal egy betlehemes játékot készítettünk karácsonyra. El kezdtem járni a Hit és Fény Közösségbe, ahol sérült fiatalokkal foglalkozunk, augusztusban pedig vajdasági szintű táborunk lesz Kanizsamónostoron. Testvéremmel a Muvelodési Ház felkérésére júniusban egy bábtorban leszünk vezetők.

Örömnaplót kezdtem el írni, hogy a keseru érzések ellenére ne feledkezzek meg a szép dolgokról sem. Most márciustól pedig munkát kaptam a topolyai Bethesda Szeretetszolgálatnál, amely napközit muködtet fogyatékossgal élö gyermekek és fiatalok számára.

Tanítanak az életre a szülok, akiknek életét megváltoztatta sérült gyermekük születése, és akik megtanultak és nap mint nap tanulnak harcolni; a kicsi Szofi, aki kukázik, büdös, piszkos és éhes minden mosolyra, vagy a szerelmespár, akik fogyatékossguk miatt soha nem lehetnek igazán egymáséi.

Tanulom azt is, hogy nem vagyok mindenható, hogy nem kell megoldanom mások helyett a problémáikat, de tudni kell odaállni melléjük a kello pillanatban, amikor arra szükségük van. Remélem, a büszkeségem és irigységem egyszer majd odáig kopik, hogy ha másokat dicsérnek, nem engem, oszintén örülök neki. Ha mások vannak a figyelem középpontjában, nem én, azt nem csak hogy belenyugvással elviselem, de tiszta szívból örülök is neki.

Szeretném megtanulni felvállalni és kezelni a konfliktusokat. A kapcsolataimban felnőttként viselkedni. Valamint nem elfelejteni bolondnak lenni - és minden este hálát adni.





STEPHEN BACSALMASI

ST. MARY'S UNIVERSITY COLLEGE

There are many, many ways for scholars, teachers as well as administrators, universities or other learning institutions, to express their aims or duties in which they believe and what they would want to follow in their academic work. The process of education or bringing up of young people, as our Hungarian history exemplified, is normally described according to very special and well-defined ideas and principles, as well as very seriously considered and followed theories, rules and regulations. Without those proper principles and rules, many of us believe, it is impossible to educate or bring up young people in the way that their human strengths, values and abilities may develop. Many of us also believe that frequent news about the major problems in education at many places, clearly indicate this.

When social or economic problems alter the situation for institutions from kindergarten to universities which happen often, beside the scholarly issues and considerations, other questions must also be considered. How the leaders or members considering these economic or various other issues, often reveal the academic or scholarly levels where the institution or their staffs are.

A short while ago I received from Imre copies of letters and attachments which I am looking at now and which introduced this thinking in me. Imre Varga, a good friend of mine, lives in Calgary and is a member of St. Elizabeth of Hungary Parish and who, as the Chair of a Committee, was responsible for producing a book about the work of the Parish and the life and work of many Hungarians in Calgary.

In one of these letters Dr. Gerry Turcotte, the President of St. Mary's College stated that *"The University has achieved great things in its short history, and it continues to be the leader in Alberta for the delivery of faith-based education."* The work behind the statement naturally brought many Hungarians to observe the University's work. Also, the University College helped students by not increasing tuition and other fees at a time when they increased additional studies' degree, was very welcome news for both students and parents. The philosophy, position and work of president Dr. Turcotte and the work of Mr. Varga brought their attention to each other and they became very supportive of each other at a time, when education, Canada and Canadian Hungarians could all benefit from it.

KRISTÓF TAMÁS

A SZENTIVÁNI BORBÉLY

(Őnéletrajzi írás részlete)

1940. október 1-én behívtak munkaszolgálatra, mivel akkor kaptuk vissza Erdélyt. Kaptunk azért egy kis kiképzést. Kijártunk a vásártérre, volt velünk egy pár hivatásos katona, orvezeto, tizedes, szakaszvezeto, azok rendeztek bennünket 20 napig. Énnekem eloszor ott kezdődött a szerencsém, ott is kürtös voltam.

Október 20-án indultunk a visszakapott Erdélybe. A bevagonírozás megtörtént, a mozdony után 2 db elso osztályú kocsí volt a tisztéké, mivel kürtös voltam, nekem velük kellett utaznom. A második kocsí végén nekem is jutott egy kis fülke. Kürtjelre kellett kiszállni vagy beszállni, tiszti parancsra.

Az útvonal: Kótegyán, Nagyszalonta, Nagyvárad, Kolozsvár, Dés, Beszterce. Besztercén a vasútvonal megszakadt, átment román területre.

62 kilométerre volt Szászrégen, odáig gyalog kellett menni. Nekem ott is szerencsém volt, engem elvittek azok a kocsik, amelyek a tisztéket szállították. Szászrégenben újból vonatra szálltunk. Marosvásárhely, Tusnádfürdő, Málnásfürdő, Zágon volt a végállomás, ott voltunk két napig, azután visszajöttünk Tekére. Beszterce és Szászrégen között nem volt vasút. Teke kb. félúton volt, az utak nagyon rossz állapotban voltak Erdélyben, a forgalom meg ott bonyolódott le.

Nekünk kellett az utat javítani. Tekén házaknál voltunk elszállásolva. Én egy kocsmában laktam. Ott is az volt a dolgom, hogy a napos az ébreszto előtt 10 perccel korábban felkeltett, kiálltam az útra (vagyis volt ott egy híd, arra) és fújtam az ébresztot, este pedig ugyanott a takarodót.

A munkába menet nekem az volt a dolgom, hogy szabályos rendben kellett ki- és bevonulni a kürtös mellett. Kinn a munkahelyen viszont nem volt semmi dolgom. Lestem a befelé vagy visszafelé vonuló alakulatokat.

Nagyon sokszor találkoztam ismeressel, sot kétszer még falubélivel is.

Egyszer jöttünk haza a munkából, és a csendor lak-tanyából kiszólt valaki: kürtös, ha ráérsz, gyere el. Egy csendor volt a falunkból, aki nálunk szolgált, és én jártam az orsre borotválni.

Telt, múlt az ido, közelgett a karácsony. Hallottuk már, hogy majd megyünk haza.

Szombat este borotválgattam a szobában, egyszer jöttek, hogy a bácsbokodi Márfaí még akar venni valamit, de pénze nem volt és kisorsolja a karóráját, vegyek jegyet. Aztán visszajöttek, hogy megnyertem az órát. Márfaí nem tudta megvenni, amit akart, mert korán reggel indultunk haza. Megjegyzem, hogy Romániában a WC-k elég primitívek voltak, deszkalapon csak lyukak voltak vágva. Szombat este egy katona mit se csinált, belelépett a lyukba és elmerült a bakancsa. Másnapra már megvolt a vers róla. Azt beszélték:



Minden gyermeknek BÓBITÁT!

Megrendelhető:

416 491 4631

rozsatelchdancs@gmail.com



“a múlt szombaton úgy nyolc óra tájba, Alcáimer úr bakancsába elmerült a trágya,” volt tovább is, de már nem tudom.

Karácsony előtti nap, 24-én haza értem, lejárt a három hónap. Mikor elmentem, a nagyanyám már nagyon beteg volt. Azt írták mindig, hogy a mama addig szeretne élni, amíg engem még egyszer láthatna. 24-én hazaértem, és 26-án reggelre meghalt.

Amíg odavoltam, addig egy segéd kolléga látta el a vendégeimet, utána folytattam a szakmámat.

A feleségemmel mint lány és legény már előbb is tartottuk a kapcsolatot. 1941. augusztus 12-én, éppen névnapjára, elhoztam hozzánk. 1941. december 29-én megesküdtünk. 1942. február 1-én megszületett a kisfiunk, Ferike. Sajnos csak kilenc hónapig élt, 1942 novemberében meghalt.

1943 májusában szüleimtol elköltöztünk az anyósomhoz, és 1944. június 11-én megszületett a kislányunk, Klárka.

Még az év végén bejöttek az oroszok, és azután, 1945. január 25-én elkezdődött egy nagyon nehéz négy éves időszak nekem is, meg a családnak is.

1945. január 24-én megtudtam, hogy másnap szednek össze embereket, főleg német anyanyelvűeket munkára. Olyan volt a hang, hogy két vagy három hétre viszik Pestre, de azt mondták, hogy én nem vagyok a listán.

Úgy hajnali négykor zörgött egy ismerős, hogy „te is rajta vagy a listán, én szoltam, de ha elvisznek helyetted valakit, arról nem tehetek.”

Nem tudtam, mit tegyek, felkeltem, éppen esett a hó. Elsepertem a havat és vártam. Úgy ^{3/4} 7 körül megjelent két helybéli bunyevác ember és egy orosz katona. Már jött velük egy helybéli férfi és a nagybátyám felesége. Oneki a férje magyar katona volt, a fiát meg '44 nyarán sok mással besorozták német katonának, el is vitték, de csak a Délvidékig, mert már az oroszok közel voltak és o onnan haza szökött. Neki is szolt az, aki nekem, o elment hazulról, így hát az anyját hozták helyette.

Bevittek bennünket a község házára, összeszedtek 26 férfit 18-40 éves korig, volt ott 10 no is. A helybéli pap meg akkoriban jött haza, egy deportált zsidó volt. Hogy, hogyan, de sikerült a noker kimentenie.

Minden községből voltak nok, főleg a Dunántúlról voltak sokan, mert a férfiak német katonák voltak. 11 óra körül hazaengedtek bennünket, hogy csomagoljunk ruhát, élelmet és 12-re érjünk vissza. Egy kivételével vissza is értünk, már várt bennünket öt szánkófogát, és elindultunk. Miután elindultunk, a következő sarkon anyukám hozott egy subát, aminek sok hasznát vettem.

Aznap elértünk Jánoshalmára, ott elszállásoltak bennünket valami nagy helyiségben. Persze aludni nem tudtunk, kártyáztunk, meg ittunk. Bort vitt majdnem mindenki magával. A három orosz kíséronk is úgy berúgott, hogy még a listát is elvesztették. Közülünk találta meg valaki. Másnap reggel indultunk Halasra. Amikor odaértünk, ott

egy laktanyában helyeztek el bennünket, ott már éreztük, hogy baj van, ott már eros orség vigyázott ránk.

Február elsején délelőtt csomagolás, és indultunk kifelé a vasútállomásra. Ahogy mentünk kifelé, jöttek a hozzátartozóink három szánkóval. Főleg élelmet hoztak, menet közben meg is kaptuk. Akkor már sejtettük, hogy nem Pestre megyünk.

Marhavagonba raktak. Negyven személy került egy vagonba, a bejárattól jobbra 20, balra 20 személy, úgy 120 centi magasságban deszka volt, 10 alul, 10 felül. Gondolom, nem a mi részünkre készült így, sok orosz katonát szállítottak vele.

Egy éjjelt ott töltöttünk a vagonban. Másnap reggel elindultunk Szabadka felé. Palicson megálltunk, sokáig vesztegeltünk, amikor elindultunk, lövéseket hallottunk. Megállt a vonat, aztán nemsokára ismét elindult. Nem tudtuk, mi történt. Két nap múlva minden vagonból két embert kivettek tolunk a harmadik vagonba.

A padon feküdt egy sérült, már alig lélegzett. Példának mutatták, hogy így jár, aki szökni próbál. Azután tudtuk meg, hogy hárman kibújtak a vagon közepén, a WC-nek hagyott lyukon. Ketto beszaladt az erdobe, azok után nem mentek. Állítólag hajósiak voltak.

Az útirány Arad-Temesvár. Általában kint a rendezo pályaudvaron állt meg a vonat, így volt ez Temesváron is. Két embert kivettek minden vagonból, hogy vödörrel vízárt menjünk. Az egyik én voltam, nagyon messze volt a kút, és rengeteg álldogált. Eltévedtünk közöttük, úgy zörgöttük a vagonokat, kerestük, hogy melyik a miénk.

Mentünk tovább, a Vaskapunál léptünk át román területre. Amikor elértük az orosz határt, át kellett szállni a széles nyomtávra. Ott láttam a következő esetet. Volt köztünk egy pap is, hogy honnan való volt, azt nem tudom, csak azt láttam, hogy két civil belekarolt és elvezette. Az oroszok nem vették észre, amikor beszálltunk, tolunk a harmadik vagonból hiányzott egy ember. Az oreink nem sokáig keresték, minden állomáson voltak román gyerekek, kenyeret és cigarettát árultak az ablakon keresztül, egy 16 év körüli gyereket betettek a vagonba a pap helyett. Ezzel kivolt a létszám.

Nagyon sokat álltunk, volt, hogy egész nap, mert főleg éjszaka mentünk, mikor szabad volt az út.

Végre február 20-án este úgy kilenc körül beértünk Lisicsanszk városba. Kiraktak bennünket - úgy csoportosan. Nem tudtuk, hogy nem egy helyre visznek mindannyiunkat. Mi, falubéliek, egy csoportban voltunk. Kb. 6 km-re vittek onnan, egy részét közel az állomáshoz.

Mi 24-én Melnikóba mentünk. Munday Jani bácsi az egész úton beteg volt, lehet, hogy az én subám mentette meg, abba csavartuk. Ot autóval vitték el és nem hozzánk, hanem a közeli lágerbe. Csak akkor tudtuk meg, hogy hol van, amikor már munkába jártunk és találkoztunk ismerősökkel. Éjjel úgy 11 óra körül értünk a táborba, már ott



romániai szászok voltak. Akkor értek be a második muszakból, minket is az étkezdébe vittek és midjárt káposzta levest kaptunk.

Az lepett meg bennünket, hogy közülünk is volt, aki megette, volt aki nem, amit mi otthagytunk, azok, akik munkából jöttek, mindent betakarítottak az asztalokról.

Még eddig semmit nem írtam arról, hogy az úton hogyan étkeztünk. Amint már írtam, hogy mi, szentivániak, kaptunk csomagot, nekünk volt ennivalónk. A mi vagonunkban voltak bácsalmásiak meg egy pár mátételki, nekik is volt élelmük, de akiket a Dunántúlról hajtottak, meg 300-at Csepelről - 3 napig jöttek gyalog Halasig -, azoknak semmi ételük nem volt. Kenyeret kaptunk, de legtöbbször szárítottat, párszor kaptunk papírsákokban kukoricadarát. Azokban a vagonokban, ahol nem volt más élelmiszer, nem tudom mit csináltak velem, nálunk viszont megmaradt.

Nagy tábor volt, ahova kerültünk. Hogy azelőtt mi volt, nem tudom. Négyszögben, olyan 100 méterre egymástól négy nagy épület, fából volt a teto, ajtó, ablak, amiből már semmi nem maradt.

Az ablakokat deszkával leszögezték, emeletes priccsek voltak a fal mellett körül és a középben, minden deszkából volt, de se alul, se felül semmi.

Villany volt, éjjel-nappal égett, kapcsoló híján két drót össze volt akasztva. Itt aztán nagyon jó szolgálatot tett a subám, alul-felül takaróként használhattam. A tüzelést úgyahogy megoldották, a rossz kályhákba szenet hoztak a bányászok a hónap alatt, szép nagy darabokat, valahogy a deszka ablakú deszkaházat be lehetett melegíteni.

Két hétig nem kellett menni munkába, de harmadik héten egy éjjel a hozzánk közeli vasútállomásra kivitték a mi szobánkat. Hoztak egy pár vagon bányafát, azt ki kellett rakni. Olyan hideg volt, aki egyszer megállt a munkával, hiába égett a tuz, nem tudott felmelegedni, hogy még egyszer munkába álljon, azokat az örök zavarták be a lágerba, a végén az utolsó vagon a Zimmer Ádám meg én fejeztük be. Másnap megismerkedtem az ottani román szász borbélyal, mivel én szerszámot vittem és az emberek is megszapordtak, bementem önként dolgozni. Egy-két nap múlva már voltunk vagy hatan, szentivániak hárman.

Azokban a napokban ettem a kolbászból, ami otthonról volt még. Az egyik ágyon ült egy csepeli fiatalember, egyszerűen csak azt mondja: mester, adjon nekem egy kis kolbászt. Adtam neki, o meg adott nekem egy öngyújtót.

Másnap bejött a muhelybe - annak hívtuk, egy kis helyiség volt, hogy azelőtt mi lehetett, nem tudom - a politikai tiszt. Az orosz tisztjeink kb. nyolcan voltak, még volt tíz katona, akik kísérték a népet a munkába, azok is nálunk borotválkoztak. Amikor megborotváltam, rá akart gyújtani, én meg az öngyújtómmal adtam neki tüzet. Mikor meglátta, megnézte, azt mondta, szerezzek neki egyet. Persze, mire megint jött, nem tudtam szerezni, odaadtam neki az enyémet. Legközelebb, amikor jött, hozott egy csomag dohányt, nem mahorkát, szép apróra vágott dohány volt.

Talán ez volt az első meg az utolsó alkalom, amikor adtak valamiért valamit.

Letelt a két hét, beosztották a magyarokat is munkára. Jött a politikai tiszt is selejtezni, mert a „muhelyben” is sokan voltunk. Persze, a román maradt, minket meg hatunkat sorba állított, egyik elkezdte szappanozni, alig kezdte jött a másik, mire kész volt, mind a hatunk átesett a próbán. Én maradtam a muhelyben, a többieket beosztották a bányába, hogy miért pont én maradtam, azt nem tudom, lehet, hogy az öngyújtó segített. Nagyon hívtak az orosz konyhafőnök is, de én a szakma mellett maradtam, a konyhában a beszerző autóhoz kellett volna mennem.

Mi nem úgy voltunk, mint a hadifoglyok: ok dolgoztak és a kosztot ingyen kapták, de a munkáért sem kaptak fizetést, mi a munkáért fizetést kaptunk, de a kenyérért és kosztért fizetnünk kellett. Csak az volt a baj, hogy egy orosz bányász mellé beosztottak két-három deportáltat, a teljesítmény az övé volt, o keresett egy muszak alatt két-három normát. A mieink meg hárman kerestek kettőt...

(Folytatjuk)

KANADAI / AMERIKAI
MAGYARSÁG

1949 óta szolgálja a nyugatra szakadt magyar közösséget.

Elismerten, a nyugati világ legnagyobb példányszámában megjelenő magyar hetilapja. Megjelenik minden szerdán délelőtt, és még aznap olvashatják, akik megvásárolják a torontói magyar üzletekben. Előfizetés \$75 egy évre vagy \$40 félévre, postázással. A legfrissebb magyarországi, nemzetközi és sport híreket foglalja össze lapunk minden politikai elhajlás nélkül, mint a múltban. A Magyarágban hírdetők több ezer olvasóhoz szólhatnak! Olvassa, hírdessen és rendelje meg a mindenki által szeretett Kékújságot!

A legjobban informált magyar a Magyarágot olvassa!

Published by: Canadian Hungarian Media non Profit Corp.
747 St. Clair Ave. W. #103.
Toronto, ON M6C 4A4 Canada
Telefon: 416-656-8361, Fax: 416-651-2442

Kiadó: Aykler Béla
Főszerkesztő: Susan Papp
Felelős Szerkesztő: Dr Tanka László
Szerkesztő: Balás Róbert
Számítógépes szerkeztő: Horváth Zsolt
Web: www.kanadaimagyarsag.ca
E-mail: info@kanadaimagyarsag.ca

Reméljük továbbra is szolgálhatjuk a magyarágot a nyugat legnagyobb számú hetilapjával.



IM MEMORIAM PAPP-KINCSES EMESE (1943 - 2014)



Papp-Kincses Emese 1943-ban született Marosvásárhelyen, a Babes-Bolyai Tudományegyetem magyar-német szakán diplomázott 1965-ben. A két világháború közötti erdélyi magyar történelmi regényről írt értekezésével szerezte meg 1979-ben az irodalomtudományok doktora címet. 1991 és 1994 között az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (EMKE) alelnöke volt.

Oktatói pályája során székelyföldi középiskolákban, majd a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetemen tanított. Az erdélyi magyar közélet aktív tagjaként rendszeresen közölt publicisztikai írásokat az erdélyi magyar sajtóban. Közéleti szereplését az 1999-ben megjelent *Vírassz velem* című vallomások számvetésében idézte fel. 2006-ban *Ha meglebben a függöny* címen regényt, 2008-ban *Gonosz novellák* címen elbeszéléskötetet jelentetett meg. Átdolgozta Páskándi Géza *A költő visszatér* című rockoperáját, amelyet Csíkszeredában *Ne késsetek, harangok* címen mutattak be 1996-ban, később Árpádházi Szent Erzsébetről, *Székely golgota* címen a Madéfalvi veszedelemlről írt és rendezett rockoperát.

2002-ben EMKE-életmudíjat, 2007-ben Julianus-díjat, 2010-ben a Németh Géza Egyesület díját, 2014-ben a Magyar Érdemrend Tisztikeresztje kitüntetését kapta.

Nyugodj békében, kedves Emese!

SZÁZ ÉVE HALT MEG A MESEKIRÁLY

PÓSA LAJOS

(1850-1914)

Fiatal korától mindhaláláig és még azután is néhány évtizeden át az egész ország "Pósa bácsi"-ja volt. Senki se vette, nem is vehette komolyan, de közben mindenki szeretve és mosolyogva tisztelte.

Bródy Sándor, a nagy hatású író, az egész modern hazai irodalom ösztönzője, és Hermann Ottó, a vele kortárs tudomány egyik foalakja együtt tartotta és hirdette kulturális életünk egyik foalakjának. A gyermekekhez szóló magyar irodalom klasszikusai - Benedek Elek, Sebok Zsigmond, majd Móra Ferenc is - mesterüknek és példaképüknek tudták. Az akkoriban - és még jó ideig - oly népszerű "magyar nótá" legművészibb mesterei - Dankó Pista, Lányi Géza - foként az o dalait zenésítették meg (állítólag több mint 400-at), de még a fiatal Bartók Béla is öt Pósa-versből csinált magyar nótát.

Kétségtelen: a kiegyezés és az első világháború közti közel fél évszázadnak, a "millenniumi évtizedek"-nek olyan jellegzetes irodalmi alakja volt, aki nélkül hiányos volna a kor összképe. Erre a korszakra egyszerre és egyformán jellemző Budapest polgárosodása, világvárosiaság felé törekvése, az ipar és a kereskedelem példátlan lendületű fejlődése, és közben az alaposan elmaradt falunak és népének idilli eszményesítése... Ebben a társadalom meghatározta légkörben az európai irodalmi kultúrának színes palettája fejezi be a lezárult évszázadokat és készíti elő a máig is bontakozó jövődot. Egyszerre érvényes és népszerű Jókai zengo, színpompás romantikája, Szigligeti, Csepreghy, Tóth Ede népszínműveinek táncos-szerelmes-betyáros álfalusi álidillje, Csiky Gergely és Mikszáth Kálmán kedélyességében is fanyar realizmusa, Bródy Sándor, Gárdonyi Géza és az induló Móricz Zsigmond modern igényű naturalizmusa. De - tudjuk - Bródy naturalizmusának Jókai az eszményképe, Gárdonyi és Móricz naturalizmusa a népszínművek világából indul. És valamennyiük háttérében ott hegedül Dankó Pista, és a Dankó-dallamokra grófok, bankárok, állami és vármegyei tisztviselők, gabonaüzérek és sarki fuszerekek, falusi kocsmában borozó kis- és nagygazdák, külvárosi kocsmákban söröző vagy pálinkát ivó gyári munkások egymással versengve énekelték Pósa Lajos verseit.

Ezekben a versekben semmi eredeti nem volt, elképzelt falusi fiatalok boldog vagy szomorú szerelemről vallottak, mindig igen szemérmesen, de igen választékos nyelven és hibátlan versformákban. A nótára vágyó felnetteknek Pósa Lajos olyan két- vagy háromszakaszos költeményeket írt, amelyekben semmi olyan nem volt, amiről egy kritikus igény akár azt mondhatta volna, hogy rossz, akár azt, hogy jó. Nem volt o se dicsérhető, se kárhoztatható: pontosan kello nótaszövegíró volt. Ez nagyon is megfelelt a



muzsikuskoknak, hogy olyan zenét szerezzenek hozzá, amelyet tehetségük lehetővé tett. Jó volt ez a maga nemében kiváló Dankónak is, jó volt a lángelmének, Bartóknak is. Ez a helyzet maga is helyet biztosított volna Pósa Lajosnak, ha nem is a költészetben, de az irodalmi kultúrában.

Költői és irodalomtörténeti rangját azonban a kisgyermekhez szóló költészet és a legkisebbeknek szerkesztett irodalmi lap adta. Ennek korszakmeghatározó nagy alakja lett és maradt... 870-tól - tehát 20 éves korától - cikkei és versei jelentek meg. Hamarosan kiderült, hogy igen jó munkatárs az újságszerkesztőségekben...

De úgy lett becsült újságíró, majd mindvégig nagyrabecsült szerkesztő, hogy lelke mélyéig megmaradt tanítónak, méghozzá a legkisebb gyermekek tanítójának. Később szeretetteljes gúnyjal mondogatták, hogy igazi férfieszménye a falusi óvodásfiú. Mesékben, példalózásokban és főleg költeményekben ezeket a legifjabbakat akarta és tudta tanítani becsületre, hazaszeretetre, a természet szépségének szeretetére, a szép versek élvezetére.

1881-től 1889-ig a Szegedi Napló munkatársa, szerkesztője volt. Magát a lapot is a vidéki jelentéktelenségből az országos érdekességig fejlesztette, és létrehozott benne egy ifjúsági rovatot, amelyért kisgyermek szülői országszerte vásárolták. Jól tudta felismerni a megfelelő fiatal munkatársakat. Ennek az ifjúsági rovatnak a színvonalát jelzi, hogy ott indult írói útjára Gárdonyi Géza, Benedek Elek, Sebok Zsigmond. Később mindhárman nemcsak mint idosebb barátjukra, de mint nevelőjükre is néztek Pósa Lajosra. Ott ültek kávéházi asztalánál is, majd a következő évtizedben már Budapesten az akkori Orient kávéház "Pósa-asztal"-nál, amelynek akkor már Bródy Sándor is állandó beszélgető-vitatkozó-anekdotázó alakja volt (Gárdonyi révén került a körbe, Bródy és Gárdonyi kezdetben Egerben a tanítóképző iskola padjain osztálytársak voltak).

A nagy fordulat Pósa életében is, a magyar ifjúsági irodalom történetében is 1886-ban történt, amikor összegyujtve addig írt és különböző újságokban megjelent ifjúsághoz szóló költői műveit, a híres fovárosi kiadvállalat, a Singer és Wolfner "Gyermekversek" címen kiadta. Az eddigi, általában túl gügyögo és gyakran igen ostoba gyermekeknek írt versikék után végre szép irodalmi nyelvű művészi jó és jól mondható, esetleg alsó iskolákban szavalható versek kerültek a magyar kisfiúk és kislányok kezébe.

Persze, hogy nem forradalmi újdonságokról, hanem közkeletű erényekről, legáltalánosabb tudnivalókról szólnak ezek az azonnal érthető versek. De közönségük is az a korosztály volt, amely akkor kezdte tanulni az ábécét és a kisegyszeregyet. Sőt még azoknak is meg kellett érteniük, akiknek a "dedó"-ban felolvasták, minthogy a legelső leírandó szóapróságokat, az "úr ír"-t is csak jövőre kezdik tanulni. (Aki nem tudná, "dedó"-nak az óvodát nevezték, idáig kopott le a kapunál olvasható "kiseddóvó" felirat. Az "úr ír" pedig a legrégebbi elemi iskolák első osztályában a legelső, még

palatáblára írandó szöveg volt.)... 1889-ben, 39 éves korában Budapestre költözött, megalapította és haláláig - 35 éven át - szerkesztette az "Én újságom" címu, mindvégig országszerte kelendő, hetenként megjelenő, kifejezetten a kisgyermekhez szóló újságot... Pósa Lajos legfőbb jelentősége, hogy rangot adott az ifjúsági irodalomnak. Írók, költők, tudósok versengtek, hogy ifjúsági szerzőnek ismerjék el őket a gyermekek is, a kávéház törzsasztalánál ülök is.

Amikor... Pósa meghalt, egy kritikus azt írta, hogy "neve élni fog, amíg magyar gyermek lesz a földön". - És állítólag Molnár Ferenc mondotta, hogy "öreg korára is kisgyermek maradt, de o volt a legokosabb és legkedvesebb kisgyermek Magyarországon". (*A magyar irodalom arcképcsarnoka*)

PÓSA LAJOS

A KÓRÓ ÉS A KISMADÁR

– N é p m e s e –

A kis madár unta magát,
Egy kicsike kóróra szállt:
„Te kis kóró, ringass engem!”
– „Nem ringatlak biz én, lelkem!”
A kis madár err’ a szóra
Megharagud’t a kóróra.
Egyet se szólt, tovaszállott –
Egyszer egy kis kecskét látott
Selyem fűvön legelészni,
Szaladgálni, heverészni:
„Kecske, rágd el a kórót!”
– “Nem biz én! – a kecske szólt –
Jobb nekem itt enni, jární...”
Kecske nem ment kóró-rágni,
A kóró se ringatta hát
A haragos kis madárkát.
Ment, mendegélt a kis madár,
Egyszer csak egy farkast talál:
„Farkas, edd meg a kecskét!”
– “Nem bántom én szegénykét!”
Farkas nem ment kecske-enni,
Kecske nem ment kóró-rágni,
A kóró se ringatta hát
A haragos kis madárkát.
A kis madár ment, mendegélt
Egyszer csak egy faluhoz ért:
„Falu, úzd el a farkast!”
– „Nem bántom én az ordast!”
Falu nem ment farkas-üzni,
Farkas nem ment kecske-enni,
Kecske nem ment kóró-rágni,



A kóró se ringatta hát
 A haragos kis madárkát.
 A kis madár ment, mendegélt,
 Hát egyszer csak egy tűzhöz ért:
 „Tűz, égesd meg a falut!”
 – „Nem, mert koldusbotra jut.”
 Tűz nem ment falu-égetni,
 Falu nem ment farkas-üzni,
 Farkas nem ment kecske-enni,
 Kecske nem ment kóró-rágni,
 A kóró se ringatta hát
 A haragos kis madárkát.
 A kis madár ment, mendegélt,
 Hát egyszer csak egy vízhez ért:
 „Te víz, oltsd el a tüzet!”
 – „Nem oltom én, mert meleg.”
 Víz nem is ment tűz-oltani,
 Tűz nem ment falu-égetni,
 Falu nem ment farkas-üzni,
 Farkas nem ment kecske-enni,
 Kecske nem ment kóró-rágni,
 A kóró se ringatta hát
 A haragos kis madárkát.
 Viszi szárnya a kis madárt,
 Egyszer csak egy bikát talált:
 „Bika, idd föl a vizet!”
 – „Nem iszom én senkinek.”
 Bika nem ment vizet inni,
 Víz nem ment tüzet oltani,
 Tűz nem ment falu-égetni,
 Falu nem ment farkas-üzni,
 Farkas nem ment kecske-enni,
 Kecske nem ment kóró-rágni,
 A kóró se ringatta hát
 A haragos kis madárkát.

Viszi szárnya a kis madárt,
 Egyszer csak egy farkót talált:
 „Furkó, üssed a bikát!”
 – „Üsse biz a! ...” – rákiált –
 Furkó nem ment bika-ütni,
 Bika nem ment vizet inni,
 Víz nem ment tüzet oltani,
 Tűz nem ment falu-égetni,
 Falu nem ment farkas-üzni,
 Farkas nem ment kecske-enni,
 Kecske nem ment kóró-rágni,
 A kóró se ringatta hát
 A haragos kis madárkát.
 Viszi szárnya a kis madárt,
 Egyszer csak egy férget talált:
 „Füred ki, féreg, a farkót!”
 – „Nem merem” – a féreg szólt.
 Féreg nem ment farkó-fürni,
 Furkó nem ment bika-ütni,
 Bika nem ment vizet inni,
 Víz nem ment tüzet oltani,
 Tűz nem ment falu-égetni,
 Falu nem ment farkas-üzni,
 Farkas nem ment kecske-enni,
 Kecske nem ment kóró-rágni,
 A kóró se ringatta hát
 A haragos kis madárkát.

Viszi szárnya a kis madárt,
 Egyszer csak egy kakast talált:
 „Kapt föl, kakas, a férget!”
 – „Föl én, komám, teerted!”
 Szalad a kakas – kukuriku!
 Kapja a férget – kukuriku!!
 Szalad a féreg – zimzimzim!
 Fúrja a farkót – zimzimzim!
 Szalad a farkó – piffpaffpuff!
 Üti a bikát – piffpaffpuff!
 Szalad a bika – bübübü!
 Issza a vizet – bübübü!
 Szalad a víz is – liclacslocs!
 Oltja a tüzet – liclacslocs!
 Szalad a tűz is – ripproppp!
 Égeti a falut – ripproppp!
 Szalad a falu – jujujujj!
 Űzi a farkast – jujujujj!
 Szalad a farkas – vauvauvau!
 Eszi a kecskét – vauvauvau!
 Szalad a kecske – mekmekek!
 Rágja a kórót – mekmekek!

A kóró is ringatta hát
 A nevető kis madárkát.

the coffee mill
 COURTYARD CAFE

50 éves!

Minden nap nyitva!
A legfinomabb bécsiszelet,
gulyásleves, borjúpaprikás!
99 Yorkville Ave., Toronto, ON
416 920 2108
Élőzene péntek, szombat és
vasárnap este!



LAJTAI GÁBOR

VÁRAKOZÁS

Húség hose vár és vár,
Nyárruhában a határ,
Nem sejtetho meddig még,
Várni várni épp elég.

Hőség napja hűsül már,
Ősre készül ez a nyár,
Utolsó év kezdődhet,
Hazahívó szó jöhet.

Hogyha mégis várni kell,
Húség hőse ráfigyel,
Kibírható néhány év,
Jöhetne a boldog vég!

2014. július

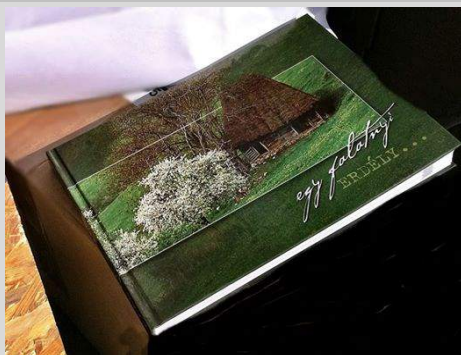
CSEKE PÉTER kolozsvári egyetemi tanár az
ITT-OTT találkozó után Torontóban tart
előadást 2014. aug. 30-án.

A pontos időről és helységről tájékoztatjuk
honfitársainkat.

Mindenkit szeretettel vár a
Kaleidoszkóp Hagyományőrző Klub

**A KALEIDOSZKÓP
HAGYOMÁNYŐRZŐ KLUB
MAGYAR TEHETSÉGEK
JELENTKEZÉSÉT VÁRJA:
ÉNEK, HANGSZER, SZAVALAT,
TÁNC, SZÍNÉSZI ADOTTSÁG - MINDEN
ÉRDEKEL
Hívja: 416 491 4631
Írjon: rozsatelchdancs@gmail.com**

**EGY FALATNYI
ERDÉLY
Torontóban!
2014. szeptem-
ber 13-án!**



„A PÉNZ NEM MINDEN, DE JÓ HA VAN”

*Tapasztalatom szerint, a gazdaságilag
független emberek kevesebbet aggódnak
a piac és az élet ingadozásai miatt.
Átfogó pénzügyi tanácsadással segíték
Önnek lelki nyugalma és vagyoni
biztonsága megvalósításában.*



Gábor László Vaski, CFP, B.Mus.

Senior Financial Consultant

390 Brant Street Suite 600,

Burlington, ON L7R 4J4



SOLUTIONS BUILT AROUND YOU.™

Investors Group Financial Services Inc.

Tel: 905-333-3335, or 1-888-467-8844 (toll free)

Fax: 905-333-3559

e-mail: gabor.vaski@investorsgroup.com

www.investorsgroup.com

- ▶ BEFEKTETÉSI TANÁCSADÁS
- ▶ NYUGDÍJBEBEKTETÉS
- ▶ ADÓTANÁCSADÁS
- ▶ JELZÁLOGKÖLCÖN
- ▶ BIZTOSÍTÁS*
- ▶ KÉSZPÉNZ KEZELÉS
- ▶ HAGYATÉK,
- ▶ VÉGRENDELET TANÁCSOK
- ▶ BRÓKER SZOLGÁLTATÁSOK

TM Trademarks owned by Investors Group Inc. and licensed to affiliated corporations
* Insurance products and services distributed through I.G. Insurance Services Inc.
Insurance License sponsored by The Great-West Assurance Company
** Brokerage services offered through Investors Group Securities Inc.

Music and Dance

with Máté Szigeti and the Students of
Hamilton Academy of Performing Arts
&
Hamilton City Ballet

Two ways to purchase tickets
and subscriptions:

[Mail] Return this form to Máté Szigeti

Hamilton Academy of Performing Arts

108 Park Street West

Dundas, ON., L9H 1X4

Call for information: 905-574-2457 or 289-938-2457

Cheques should be made payable to Máté Szigeti

[Email] szigetimate@gmail.com

Hamilton Academy of Performing Arts is registered as
a non-profit, charitable organization.

(CBN 85903 8267 RR0001)

Please see the HAPA website for donations:
<http://www.haofpa.com/fundraising.html>

MAGYAR NAPLÓ


DIGITALSTAND
www.digitalstand.hu

**Az egyetlen szépirodalmi folyóirat
a DIGITALSTAND-on!**

A Magyar Napló elektronikus formája már a www.digitalstand.hu webáruházban is elérhető!
A digitális folyóirat tartalma teljes egészében megegyezik a hagyományos lapszámokéval.

Digitális lapszám vásárlása: 390 Ft

Digitális előfizetés

12 hónapra: 3960 Ft (12 lapszám, egy lapszám ára: 330 Ft)

6 hónapra: 1980 Ft (6 lapszám, egy lapszám ára: 330 Ft)

3 hónapra: 990 Ft (3 lapszám, egy lapszám ára: 330 Ft)

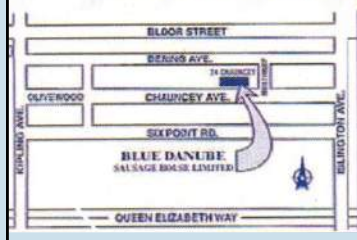
(Az árak az Áfá-t tartalmazzák.)

**Fedezze fel a digitális újságolvasás előnyeit! Ha a Digitalstandot választja, a Magyar Napló
mindig Önnél lesz, ráadásul kedvezőbb áron, mint korábban bármikor!**

BLUE DANUBE SAUSAGE HOUSE LIMITED



Igazi magyaros jóízű friss hentesárak
Finom házi sütemények
Magyar áruk bőséges választéka
Szeretettel várja Önöket a Balega család



24 Chauncey Ave.,
Etobicoke, ON M8Z 2Z4
Tel: (416) 234-9911
Fax: (416) 234-9122
bluedanubesausagehouse.com



A torontói magyar közösség emlékkönyve

1938 - 2011

History of Toronto's Hungarian Community

szerkesztette

Dancs Rózsa

Ára: 30:00 CA\$. Hívja: 416 491 4631



nemzeti regiszter



A borítón Kralovánszky Balázs fotói:

*Első: Kenu kirándulás, Algonquin Provincial Park
Hátsó: Zuhatag a Webster's Falls-nál, Dundas, ON*